

Оиди истифодаи Эъломияи Замин дар маориф

Шарҳи мухтасари дастур ва ақидаҳои пешниҳодшуда

Маводҳо аз «Ҳисоботи ҷамъбастии - 2002» ва
натиҷаҳои маҷлиси электронии коршиносони
байналхалқии соҳаи маориф асос ёфтаанд.

Шарҳи мухтасар моҳи январӣ соли 2007 таҳия шудааст.

Маркази таълимии рушди устувор дар назди
Донишгоҳи Сулҳи СММ
П./я 138-6100 Сан Хосе, Коста - Рика
Тел: +506-205-9000 Факс: +506-249-1929
www.earthcharter.org

Тарҷумаи дастурро ба забони тоҷикӣ Ташкилоти Ҷамъиятии
«Фонди дастгирии ташаббусҳои шаҳрвандӣ» ба ҷо овард.
734002, ш. Душанбе, кӯч. Шотемур 73/а-19.
Тел/факс: (99237) 221-5857
Муросилои электронӣ: fsci@tojikiston.com,
Вебсайт: www.fsci.freenet.tj

Шарҳи мухтасар

Хуччати мазкур тавсияҳои умумиро оид ба истифодаи Эълумияи Замин дар чараёни таълим пешниҳод карда, инчунин оиди фалсафаи педагогии Эълумияи Замин маълумот медиҳад.

Мулоҳизаҳои пешниҳодшуда хулоса ва пешниҳодҳои «Маърузаи чамъбастӣ»-и маҷлиси электронии байналхалқии Кумитаи Машваратии Эълумияи Замин оид ба маориф (аз 26-уми август то 9 сентябри соли 2001 баргузор шудааст) чамъбаст намуда, барои шиносӣ пайдо намудан ба маводҳои он имкон медиҳанд.

Бо матни пурраи «Маърузаи чамъбастӣ» ва инчунин рӯйхати пурраи иштироккунандагони он дар веб саҳифаи Эълумияи Замин шинос шудан мумкин аст.

Хоҳишмандем шарҳ ва саволхоро ба номи Мириан Вилела Директори Маркази Эълумияи Замин оид маориф барои Рушди Устувор дар назди Донишгоҳи Сулҳи СММ бо сурогаи электронӣ; info@EarthCharter.org, ирсол намоед.

1. Вазифаҳои таълимии Эълумияи Замин

Эълумияи Замин ду вазифаи асосии таълимиро дар бар мегирад:

а) Омӯзиши тарзи ҳаёти устувор. Ба сифати маҷмӯи меъёрҳои ахлоқии умумӣ, ки тарзи ҳаёти устуворро муайян мекунанд, Эълумияи Замин барои расидан ба се мақсади асосии педагогӣ истифода шуда метавонад:

- **Баланд бардоштани шуурнокӣ** – Водор сохтани одамон барои ҳаёт ва фаъолияти бомасъулona аз нуқтаи назари экологӣ ва иҷтимоӣ, вазифаи аввалиндараҷа ва асосии педагогии Эълумияи Замин ба ҳисоб меравад. Ба ин маъно Эълумияро тарзе истифода бурдан лозим аст, ки одамон чиддӣ будани масъалаҳои экологӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодии ҷаҳон, бо ҳам алоқаманд будани онҳоро дарк намуда, моҳият ва зарурияти ҳаётро аз назари масъулияти глобалӣ ҳис карда тавонанд
- **Истифодабарии арзишҳо ва ақидаҳо дар ҳалли масъалаҳои маҳаллӣ ва глобалӣ.** - Қисми асосии матни Эълумияи Замин ба амалҳои фаъолona нигаронида шуда, метавонанд ҳамчун роҳнамо барои пешрафти тарзи ҳаёти устувор мусоидат кунанд. Ин хуччатро одамон метавонанд ҳамчун асос, барои муқоиса кардани мушкилиҳои воқеъӣ ва мақсадҳои олий истифода баранд. Ин гуна таҳлилҳо дар навбати худ имконият медиҳанд, баъзе самтҳои фаъолияти худро, ки ба натиҷаҳои дилхоҳ бурда мерасонанд, муайян намоем.
- **Даъват намудан ба амал ва ҳамкорӣ байни тамоми бахшҳо ва иштироккунандагони чараёни рушди устувор** - Эълумияи Замин бо даъвате ба охир мерасад, ки бояд муносибатҳои дучонибаи нав, байни ҷамъияти шаҳрвандӣ, аҳли тичорат ва сохторҳои давлатӣ дар тамоми сатҳ барпо карда шаванд. Вазифаи маориф дар ин ҳолат аз он иборат аст, ки муносибатҳои фарҳангиро барои адолат, устуворӣ ва сулҳ, ки бо арзишҳои Эълумия ҳамсадоанд, ба вучуд орад.

б) Кӯмак расондан ба мусохибаҳои васеи ахлоқӣ барои рушди устувор – Илова ба вазифаҳои худ ҳамчун меъери ахлоқии глобалӣ барои адолат, устуворӣ ва сулҳи бенизо, Эълумияи Замин ҳамчунин роли таълимии муҳимро дар мусохибаи ахлоқии глобалӣ иҷро мекунад. Ин ҳуҷҷат метавонад ҳаракатдиҳандаи мусохибаи глобалии «Сократовӣ» шавад (яъне робитаи озодона байни муаллим ва талабагон), то ки дар рафти мусохибаҳои фаъоли расмӣ ва ғайрирасмие, ки оиди баҳси ахлоқии масаълаҳои глобалӣ қарор мегиранд, нуқтаҳои назари гуногунро ба эътибор гирифта ҳақиқати умумиро ҷустуҷӯ кунанд.

2. Ақидаҳои асосӣ ва муносибатҳои пешниҳодшавандаи педагогӣ барои кор карда баромадани мавод ва барномаҳои таълимӣ оиди Эълумияи Замин

Барномаҳо, чорабиниҳо ва маводҳои таълимӣ бояд инҳоро дар бар гирад:

а) Ҷараёни таълимии пурмазмун ва кушоде, ки иштироки васеи хонандагонро таъмин намояд

б) Дарсҳои байнифанние, ки илмҳои дақиқ, гуманитарӣ ва эҷодиро дар бар гиранд (дарсҳои санъат).

в) Омӯзиши таҷрибавӣ (эмпирикӣ) – истифодаи омӯзиши усулҳои таҷрибавӣ барои наздиктар кардани арзишҳои азхудкарда ва мақсадҳои олий бо амалҳои воқеӣ

г) Мавзӯҳои хос ва ояндае, ки Эълумияи Замин пешниҳод мекунад, аз инҳо иборатан:

- Ташаккули вазифаҳои муҳим ва интихоби дурусти ҳалли онҳо
- Ҷавобгарии умумӣ ва шахсӣ
- Боҳамалоқамандии доираи ҳаёти иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва экологӣ
- Иттиҳоди тамоми организмҳои зинда
- Ҳамкорӣ
- Сулҳ ва даст кашидан аз зӯроварӣ (аҳолӣ?)
- Пуррагии экологӣ

Ба ғайр аз мавзӯҳои дар боло зикршуда, инчунин маҷмӯи пешниҳодҳои барои шахсони алоҳида, ҷомеа ва ташкилотҳо пешниҳод намудан лозим аст, ки онҳо моҳияти раванди рушди устуворро дарк намуда онро **аз ҷаҳонбинии «дорам» бо ҷаҳонбинии «доштан» фарқ кардан тавонанд.**

3. Шартҳои асосии роҳбарикунанда барои таҳия намудани барномаҳои таълимӣ оиди Эълумияи Замин

а) Дур шудан аз мазҳабҳои нав. Эҳтиром кардани ҳуқуқи таълимгирандагон оиди соҳибхитиёрии нуқтаи назар ва арзишҳо

б) Дикқатро ба он равона кардан лозим аст, ки дар Эълумияи Замин бештар нуқтаҳои назари тоқатоварӣ ва имконияти наздикшавии фарҳангҳои гуногун бо арзишҳои умумие, ки асоси рушди устуворро ташкил медиҳанд, тасдиқи асоснок ёфтаанд.

в) Истифодабарии Эълумияи Замин дар ҳудуди барномаҳои таълимии мавҷудбуда

г) **Муваффақ шудан барои дохил кардани Эълomiaи Замин ба барномаҳои таълимии мавҷудбуда**

д) **Барои истифодабарии Эълomiaи Замин дар системаи маълумоти олийи дикқати асосиро ба он тахассусҳои таълимие равона кардан лозим аст, ки ба хонандагон барои бештар аз худ кардан ва саҳеҳтар сарфаҳм рафтан, ба системаҳои арзишҳо, инчунин барномаҳое, ки ба ҳалли масъалаҳои, масоҳатнок аз қабилӣ муносибатҳои байналмилалӣ, глобализация ва сулҳ имконият диҳанд.**

4. Мухтассар дар бораи аҳамияти хоси Эълomiaи Замин

Эълomiaи Замин ба се масъалаи асосии раванди таълим чавобгӯ аст:

а) **Фаҳмиши баланди масъалаҳои умумии глобалии мо ва зарурияти бо ҳисси масъулияти умумӣ амал кардан**

б) **Ба одамон фароҳам овардани имкониятҳо чӣхати аз назари танқиди баҳо додан ба воқеият ва муайян намудани роҳҳои ноил гардидан ба тағйиротҳои шафоф.**

в) **Ҳавасмандкунии маданияи ҳамкорихое, ки инкишофи ҳамкорихоро байни ҷомеаи шахравандӣ, гурӯҳҳои тичоратӣ ва ҳукумат таъмин менамоянд.**

ПЕШГУФТОР

Дар давоми панҷ соли охир омӯзгарони зиёде ба Ёълomiaи Замин чиҳати ҳамчун раҳнамо, бо мисолу маводҳо дар ҷараёни таълимӣ дохил кардани Ёълomiaи Замин муроҷиат карданд. Дастури мазкур – кӯшише мебошад, барои қонеъ гардонидани ин талабот. Гурӯҳи зиёди одамон дар таҳия ва ба ҷоп омода кардани ин Дастур бо истифода аз таҷриба ва дониши худ саҳмгузори карданд.

Сабаби омода кардани ин нашр натиҷаҳои хело хуби маҷлиси электронии моҳи сентябри соли 2001-ум барпо шуда мебошад. Дар рафти ин маҷлиси бонуфуз, ки омӯзгарони зиёде аз тамоми ғӯшаҳои олам иштирок доштанд, ақидаҳои ибтидоии фалсафавии омӯзиши Ёълomiaи Замин ташаккул ёфтанд. Дар дигар маҷлиси бонуфузтари электроние, ки омӯзгарони муассисаҳои таълимии расмӣ ва ғайрирасмӣ моҳи декабри соли 2003-ум иштирок доштанд, усулҳои омӯзиши Ёълomiaи Замин тариқи сохтор ва мундариҷаҳои гуногун баррасӣ шуданд. Мо лозим донистем таҷрибаи бойи ҳосилшударо ҷамъбаст намоем. Воқеан моҳи сентябри соли 2004 ба тафсири таҳия гардида натиҷаи муҳоқимаҳои гурӯҳҳои гуногуни омӯзгарон ва эроду тавсияҳои онҳо ворид шуданд. Мӯҳлати камтар аз як сол баъдтар нашри мазкур аз ҷоп баромад.

Ин маводро мо ҳамчун раҳнамои ақидаҳои умумӣ пешкаш намуда, лекин шартӣ асосии муваффақият пайдо кардани онро ба мазмунан мутобиқсозӣ ба шароити маҳал вобаста медонем. Ин дастур ҳамчун асоси ақидаҳои Ёълomiaи Замин, яке аз воситаҳои гуногуни таълимӣ чиҳати кӯмак расонидан ба дарки аҳамияти интихобе, ки дар назди инсоният истодааст, пешкаш мегардад. Мақсад дар он нест, ки Ёълomiaи Заминро ба сифати воситаи ягонаи ҳалли масъалаҳои гуногунҷабҳаи муосир пешниҳод намоем. Мо онро бояд яке аз усулҳои ғоидаовар ва санҷидашудаи таълимӣ барои рушди устувор истифода кунем.

Имсол бо этироф шудани Даҳаи СММ оид ба Маориф барои Рушди Устувор шуруъ гардида, иҷроиши вазифаҳои бамиёномада таъсиси маводҳои таълимии комилан мувофиқро тақозо доранд. Дастури мо – ин саҳми Ташабуси Ёълomiaи Замин буда, барои иҷроиши бомуваффақияти мақсад ва вазифаҳои, ки Даҳа оид ба сохтмони ҷомеаи ҷаҳонии устувор, бо адолат ва баробарҳуқуқ гузоштааст, равона шудааст.

Мириан Вилела,
Иҷрокунандаи Директори
Котиботи Ташабускори Ёълomiaи Замин
Августи соли 2005

АЗ МУАЛЛИФ

Тобистони соли 1998 дар Сан–Франсиско зиндагӣ карда, ба хулосае омадам, ки вазифаи худро дар ширкати хеле калон монда, ба кори омӯзгорӣ, ки ҳама вақт онро кори дӯстдоштаи худ меҳисобидам, машғул шавам. Баъди чанде ман ба Эквадор омада, ба хонандагони синфҳои 9 – 12 аз фанҳои табиӣ ва иқтисодӣ таълим додам. Лекин баъдтар ман фаҳмидам, ки дар фаъолияти нави худ чизи муҳимро берун аз барномаи таълимӣ ба хонандагон дода наметавонам. Маро як савол ба ташвиш оварда буд: «Қадам арзиш, нуқтаи назар ва малака барои ояндаи ҳаёти тарбиягирандагони ман муҳимтар аст». Ман фикри онро доштам, ки бо қадам роҳ фаъолияти омӯзгориамро васеъ намуда, ба шогирдони худ ақида ва нуқтаи назарамро оиди воқеияти ҷамъият ва муҳити зист бо риояи ахлоқи касбиям баён намоям.

Он лаҳза барои худ аниқ карда наметавонистам, ки маълумотҳои манн оид ба маҷмӯи арзишҳои ахлоқии барои ҳамаи одамон хос, кофӣ нестанд. Маҳз дар ҳамон вақтҳо ҳазорон одамони бо ман ношинос дар анҷуманҳо ҷаъм шуда, бо мушорикати «Зинда» ва тариқи Интернет оиди таҳия намудани ҳуҷҷати нодир бо номи «Эълумияи Замин», ки дар он арзишҳои барои ҳамаи одамон умумӣ ва ақидаҳои барои сохтмони тарзи ҳаёти осоишта, боадолат ва рушди устувор хос, инъикос ёфта бошанд, мувоҳида мекарданд. Имрӯз, баъди машваратҳои байналхалқӣ муайян гардид, ки «Эълумияи Замин» ба ҳама тааллуқ дорад. Ин ҳуҷҷат асоси Дастури мазкур мебошад.

Мо хоҳони онем, ки ин Дастур маводи омӯзишии шавад, ки талабагони Шумо пурратар бо гуногунии олами онҳоро ихотакарда шинос шуда, масъулияти шахсии худро барои ояндаи он ҳис кунанд. Котиботи байналмилалӣ Эълумияи Замин умед дорад, ки ин дастур барои фаъолияти таҷрибаи омӯзгории Шумо хеле муфид хоҳад буд.

Мохит Мухерджи
Директори барномаи таълимии
Котиботи Байналмилалӣ Эълумияи Замин

МУНДАРИЧА

Пешгуфтор: Дар бораи дастур	9
Фасли 1: Мундарича	
Фалсафаи Дастур	10
Дастур чӣ тавр ва барои чӣ омода карда шуд?	11
Рушди устувор чист?	12
Барои чӣ омӯзонидани асосҳои рушди устувор мураккаб аст?	13
Фасли 2: Шиносоӣ бо Эълomiaи Замин	
Эълomiaи Замин чист?	14
Шартҳои асосии Эълomiaи Замин	15
Қобилияти таълими Эълomiaи Замин	17
Фасли 3: Ибтидои қор	
Эълomiaи Заминро дар дарсҳои Шумо чӣ тавр бояд истифода бурд	18
Қор оиди мутобиқгардонии матни Эълomiaи Замин барои кӯдакон	21
Дар бобати мутобиқгардонии Эълomiaи Замин барои кӯдакон	22
Машғулиятҳои Шумо	24
Фасли 4: Омӯзиши рушди устувор	
Воқеаҳо аз таҷрибаи амалӣ	25
Инкишофи доираи назар, дониш ва малакаҳо	29
Истифодабарии Эълomiaи Замин дар усулҳои омӯзиш	32
Нақшаи тахминии дарсҳо	35
Усулҳои гуногуни таълим	46
Иловаҳо	
Иловаи А – Эълomiaи Замин	48
Иловаи Б – Луғати истилоҳҳои асосӣ	55
Иловаи В – Саволҳои, ки аз ҳама бештар вомехуранд	56
Эзоҳи хотимаӣ	58

ПЕШГУФТОР: Дар бораи дастур

Даромад аз инкишоф беадолатона тақсим карда мешавад, барои хамин тафовут байни камбизоатон ва сарватмандон афзун шуда истодааст. Беадолатӣ, бенавой, чаҳолат, мочароҳои ҳарбӣ хеле зиёд шудаанд ва ба одамон кулфати зиёд меоранд.

Аз муқаддимаи Эълумияи Замин

Ин дастур барои омӯзгороне навишта шудааст, ки онҳо мехоҳанд фикру андешаҳои худро оиди ҳаёти боадолатона ва осоишта ба талабагон изҳор карда тавонанд. Мо кӯшиш кардем, дархостҳои муаллимонро қонё гардонем, ки зарурияти тағйиротҳои бунёдиро дар раванди таълим ва фаҳмондадихӣ ҳис мекунам. Дастур ба саволҳои зерин ҷавоб медиҳад:

- Ба даст овардани кадом малака ва ақидаҳо барои талабагони ман муҳим аст?
- Кадом арзишҳои умумиро бояд ҷараёни таълим муайян кунад?
- Бо кадом роҳ метавонам ман арзишҳои тарзи ҳаёти устуворро дар усулҳои таълимии худ истифода барам?

Мушаввашии ҷамиятҳои байналмилалӣ

СММ бо оғози соли 2005 дар мӯҳлати даҳ сол Даҳаи Маориф барои Рушди Устуворро эълон намудааст. Пайдошавии ин ташаббус далели эътироф шудани маориф ҳамчун шарти ҷудонашавандаи муваффақ гардидан ба рушди устувор мебошад. Бо вучуди ин бидуни маводҳои таълимии лозимӣ ин навоари қарори сиёсиро дар ҳаёт амалӣ кардан хеле душвор аст. Тайёр намудани дастури мазкур кӯшише аст, барои саҳмгузори дар иҷроиши вазифаҳои Даҳа.

Ҷомеаи ҷаҳонӣ қомилан боварӣ дорад, ки бо кӯмаки маориф мо бояд арзишҳо, рафтору-ахлоқ ва тарзи ҳаётро барои рушди устувори оянда татбиқ намоем.

Лоихаи Нақшаи Байналмилалии иҷроиши Даҳа, ки ЮНЕСКО тайёр кардааст

ФАЛСАФАИ ДАСТУР

«Эътимод бахшидан ба дахлнопазирию манзалати ҳар як шахс ва қобилияти зеҳнӣ, бадеӣ, ахлоқӣ ва рӯҳии инсоният».

Шарти 16-и Эъломияи Замин

Дастури мазкур, ки аз ақидаҳои Эъломияи Замин асос ёфтааст, метавонад, ҳамчун намунаи методологияи педагогӣ, барои кӯмакрасонӣ ба дарки пурраи мушкилоти дар назди инсоният истода хизмат намояд.

Эъломияи Замин – ин ба худ хос ғудохтаи арзишҳо, ақидаҳо ва мақсадҳои мебошад, ки теъдоди то рафт афзудаистодаи марду занро дар тамоми дунё бо ҳам мебинад. Дар ақидаҳои Эъломияи Замин натиҷаи бисёрсолаи машварат ва мувоҳидаҳои байналмиллалӣ, ки дар ғӯшаю қанори ғуноғуни олам сураът гирифтанд, инъикос ёфтаанд. Ин ҳуҷҷат эълон доштааст, ки ҳифзи муҳити зист, ҳуқуқи инсон, баробар ва боадолатона инкишофёбии инсоният ва осоиштагӣ аз яқдигар ҷудонашаванда буда бо ҳам алоқаманд мебошанд. Матни пурраи Эъломияи Замин ба ин нашр ҳамчун маводи иловагӣ, замима шудааст.

Дар рафти таҳияи Дастур дарки он далелҳои ба роҳбарӣ гирифта шуданд, ки аҳамияти қалони омӯзишро дар ташаккулёбии арзишҳои муайяни талабагон ва роли ҳалқунандаи омӯзгорро дар ин раванд, инъикос мекунад. Мо равшан дарк намудем, ки ҳар як ташаббус дар раванди таълим танҳо дар мавриди иштироки фаъолонаи хонанда ва омӯзгор дар татбиқи он, муваффақият пайдо мекунад.

Методологияи пешниҳодшаванда.

Дастур муносибатҳои тафовутнокро аз усулҳои анъанавии таълим, ки мо дар раванди таълим дар мактаб худ санҷида будем пешкаш менамояд. Усули мо дар назар дорад, ки муаллим талабаро ба ҷараёни омӯзиш ҷалб намуда, таҷрибаи шахсӣ, қобилияти фикрронӣ, таҳлили танқидӣ, эҳтиром ба ҳамдигар, таҳаммул, баҳамтаъсиркунӣ ва хайрхоҳии онҳоро васеъ мегардонад.

Дастур чӣ тавр ва барои чӣ таъсис дода шуд?

Кафолати дастрас будан ба маълумот ва захираҳои зарурӣ барои таъмини воситаҳои устувори зисти ҳамаи одамон.

Шарти 96-и Эълومияи Замин

Дар давоми чанд соли охир миқдори зиёди омӯзгорон ба Котиботи Байналмилалии Эълумия барои ёрии методӣ ва маводҳое, ки онҳо тавонанд дар ҷараёни таълим Эълумияи Заминро дохил кунанд, мурочиат намуданд.

Ба сифати қадами аввалин дар тайёр кардани Дастур Форуми электроние, ки Котибот ташкил карда буд ва дар он оиди мазмун, сохтор ва пешбинии доираи хонандагони нашрия дархосту пешниҳодҳои зиёде баён шуда буданд, сабаб гардид. Дар Форум зиёда аз 100 нафар омӯзгорон аз тамоми ғӯшаю канори олам ширкат варзида, дар тайёр кардани Дастур ҳиссаи худро гузошанд. Худи Форум бошад аз мусоҳибаҳои пешакии гурӯҳи байналмилалии омӯзгорони пешқадам, ки аъзоёни Шӯрои Машваратӣ оиди таълими Эълумияи Замин мебошанд, ба вучуд омад. Шӯро барои муайян кардани самти фалсафии Ташабуси Эълумияи Замин оиди маориф кӯмак расонд.

Лоихаи дастур моҳи сентябри соли 2004 тайёр буд, лекин тариқаи охирони он дар натиҷаи муҳокимаҳои зиёд дар давоми соли дигар ба вучуд омад.

Рушди устувор чист?

Мо дар як вақт шаҳрвандони миллатҳои гуногун ва олами ягона ҳастем,
ки дар он фаҳмиши маҳдуд ва глобалӣ бо ҳам хеле зич алоқаманданд.
Аз муқадимаи Эълумияи Замин

Дар шакли мухтасар, ақидаи рушди устувор ин тавр садо медиҳад: «Барои ҳама басанда ва абадӣ». Дар ин калимаҳо воқеияти амалии маҳдуд будани захираҳо, тарзи истифодаи бомасъулонаи онҳо, баробарӣ ва адолат, дар ояндаи дур амалӣ шудани тамоми ақидаҳои бехтарини рушди устувор инъикос шудаанд.

Ба дарки чуқур ва фаҳмиши мафҳуми «Рушди Устувор», танҳо дар вақти бодикқат хондан ва аз худ намудани матни Эълумияи Замин, бахусус чор қисми асосии зерини он ноил шудан мумкин аст:

- Эҳтиром ва Ғамхорӣ оиди Ҷомеаи Зинда
- Яклухтии экологӣ
- Адолати иҷтимоӣ ва иқтисодӣ
- Демократия, даст кашидан аз Зӯрӣ ва Сулҳ

МУАЙЯН КАРДАНИ РУШДИ УСТУВОР

Мафҳуми «Рушди Устувор», ки аз ҷониби ҷомеаи байналхалқӣ эътироф шудааст маъноии зеринро дорад: «Рушди Устувор тамоми талаботҳои насли имрӯзаро таъмин карда, бо имкониятҳои доштааш насли ояндаро зери хатар намегузорад».

Маърузаи Комиссияи Брунтланд

Аҳкоми асосии рушди устувор, ин «Масъулияти умумӣ» ё худ ҳисси масъулияти шахсӣ барои пайдо намудани мавқеи худ дар зиндагӣ ва оқибати фаъолияти мо на танҳо дар ин ё он маҳалли зист, балки дар миқёси глобалӣ, асоси бунёди онро ташкил медиҳад. Ин тафаккур бо Консепсияи дигари асосии Рушди Устувор «Азҳамвобастабудан» алоқамандии зич дорад. Яъне ҳар як амали ночиз метавонад оқибатҳои гуногуни зиёдеро дар самтҳои гуногуни доираи ҳастӣ ба амал орад. Ҳамин тавр вақте, ки мо оиди «рушд» фикр мекунем, мо наметавонем тарафҳои ҳаёти иҷтимоӣ, иқтисодӣ, экологӣ, маданӣ, сиёсӣ ва рӯҳиро дар алоҳидагӣ, бидуни алоқамандии ҳамдигарии онҳо, дар назар дошта бошем.

Барои чи омӯзонидани асосҳои рушди устувор мураккаб аст?

Садсолаи нав дар назди мо вазифаи мураккабтарин: мубаддал кардани ғояи абстрактӣ – Рушди Устувор – ба воқеъияти амалӣ барои ҳамаи одамони дар рӯи Замин зист дошта.

Кофи Аннан, Котиби Генералии СММ

Барои он ки ба талабагони худ арзиши маънавӣ ва қонунҳои асосии рушди устуворро фаҳмонда тавонед, Шумо бояд, усулҳои омӯзгориеро истифода намоед, ки худатон дар солҳои мактабхониатон ба онҳо рӯ ба рӯ нашуда будед.

Чараёни таълимии анъанвие, ки дар мактаб амал мекунад, вазифаҳоро осонтар намекунад. Масалан, усулҳои омӯзишии, ки аз истифодаи таҷрибаи шахсӣ асос ёфтанд, дар ҳудуди синф амалан ноимкон буда, ҳамзамон таълими ғайрифайзола ба вучуд меорад. Системаи таълим дар аксари мамлакатҳо маводҳои

омӯзишро ба фанҳои алоҳида ҷудо мекунад, ки ин омӯзиши «байнифанӣ»-ро боз ҳам душвортар мегардонад. Дар баробари ин системаи баҳогузори хонандагон қариб ҳама вақт бо тарзи мусобиқа сурат гирифта, муқоисаи баҳоҳои гирифташуда далели асосӣ ба ҳисоб меравад.

Дар чунин шароит фаҳмонда додани аҳамиятнокии арзишҳои «ёрии ҳамдигарӣ» ва «ҳамкорӣ»-ро, ки барои ҳуди мафҳуми «Рушди Устувор» хеле муҳиманд, мушкил аст.

Акнун, аз чӣ бояд шурӯъ кард?

Дар оғози чараёни таълим мо ба омӯзгорон тариқи се машқи идрокӣ амал намуданро тавсия менамоем:

- а) Яқум дар бораи он фикр кунед, ки кадом моделҳои бештар ба рафтори инсон хос ба бехатарӣ ва ҳастии сайёраи Замин таҳдиди зиёдтар доранд.
- б) Мисолҳоеро интихоб кунед, ки оқибати зарарнок будани сиёсати иқтисодӣ, саноат ва технологияи ҳозираро барои экологияи сайёра, чараёнҳои муносибатҳои ҷамъиятӣ, адолати иқтисодӣ ва инкишофи демократӣ инъикос карда тавонанд.
- в) Қадами сеюм нисбатан мураккабтар мебошад. Ба худ савол гузошта, ба он ҷавоб гӯед: «Қадам дониш ва малакаҳо метавонанд ба талабагони ман барои дуруст қабул кардани қарори ахлоқан асоснок, ки фарорасии адолати иҷтимоӣ, ҳифзи муҳити зист ва осоиштагиро наздик мекунад, кӯмак расонанд?»

ЭЪЛОМИЯИ ЗАМИН ЧИСТ?

Эъломияи Замин – ин баённомаи ақидаҳои бунъедӣ барои сохтмони ҷомеаи адолатнок, устувор ва осоиштаи умумичаҳонӣ дар асри 21 мебошад.

Тавре, ки дар боло зикр кардам, Эъломияи Замин дар натиҷаи қариб даҳ сол давом ёфтани мубоҳисаҳои умумичаҳонии фарҳангӣ дар бораи мақсадҳо ва арзишҳои, ки ҳазорон одамон ва садҳо ташкилотҳои тарафдори фарҳангҳои гуногун ҳамраиби мекунад, ба вучуд омад.

Дар раванди таҳияи тариқаи Эъломия, коршиносони соҳаҳои гуногун иштирок доштанд; он (эъломия) бештар ба баённомаҳои пештараи байналмилалӣ, ҳисобот ва изҳоротҳо такя мекунад. Нуқтаи назаре, ки ҳазорон одамон ва теъдоди зиёди ташкилотҳои ҷамъиятӣ баён намудаанд, ба матни ин ҳуҷҷат заминаи асосӣ гузошт. Тариқаи охири матни Эъломияи Замин соли 2000-ум ба таъб расид.

Дар шароити имрӯза, ки тарзи ҳаёт ва тафаккури мо ба тағйироти кулӣ эҳтиёҷ доранд, Эъломияи Замин Моро даъват менамояд, ки ба батни худ назар афканем ва дар бораи арзишҳои худ фикр карда, роҳи бехтари ҳаракатамонро интихоб намоем.

Эълomia Замин – шартҳои асосӣ

I. Эҳтиром ва ғамхорӣ оиди ҷамоаи зинда

1. Эҳтиром кардани Замин ва ҳаёт бо тамоми гуногуншаклии он.
2. Ба ҷамоаи зинда бо дарки, дилсӯзӣ ва муҳаббат ғамхорӣ кардан.
3. Сохтани ҷамъияти боадолат, иҷтимоии ягона, устувор ва демократию осоишта.
4. Нигоҳ доштани зебӣ ва файзи Замин барои насли имрӯза ва оянда.

Барои иҷроиши ин чор ӯҳдадори асосӣ, лозим аст:

II. Ягонагии экологӣ

5. Ҳифз ва барқарор кардани ягонагии ситемаи экологии Замин, диққати хоса ба гуногунии биологӣ ва равандҳои биологие, ки устувории ҳаётро таъмин мекунад.
6. Истифодаи амалҳои пешгирӣ кардани зарароварӣ ба муҳити зист, ҳамчун усули беҳтарини муҳофизати экологӣ ва дар ҳолати дониши маҳдуд ё иттилооти нокифоя доштан боэҳтиёт амал кардан.
7. Гузариш ба тарзҳои истеҳсолот, истеъмолот ва такрористеҳсолкунӣ, ки ҳифзи имкониятҳои таҷдидкунандагии Замин, риояи ҳуқуқи инсон ва беҳдошти ҷамъиятро кафолат медиҳанд.
8. Омӯзиши суботи экологиро сайқал дода барои мубодилаи кушод ва истифодаи васеи дониш мусоидат намудан.

III. Адолати иҷтимоӣ ва иқтисодӣ

9. Камбизоати ро решақан карда, онро ҳамчун тақозои қатъии ахлоқӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ эътироф кардан.
10. Кафолати он, ки фаъолияти иқтисодӣ ва институтҳои иқтисодӣ дар тамоми сатҳҳои инкишофи инсонро бо рафтори устувор ва адолатнок таъмин наоянд.
11. Кафолати баробарии ҷинсӣ ҳамчун шарт зарурии рушди устувор ва таъмини имконияти баробар ба маориф, тандурустӣ ва дастовардҳои иқтисодӣ.
12. Ҳифзи ҳуқуқи тамоми одамон барои зист дар муҳити табиӣ ва иҷтимоӣ, ки манзалат, саломатии ҷисмонӣ ва рӯҳии онҳоро таъмин наояд, диққати бештар ба халқҳои таҳҷой ва аққалият.

IV. Демократия, Сулҳ ва дасткашидан аз зӯрварӣ

13. Пурқувват кардани институтҳои демократӣ дар тамоми сатҳ, таъмини шаффофӣ ва тобеъияти идора, аз он ҷумла иштирок дар қабули қарорҳо ва адолати судӣ.

14. Ба курсҳои таълимии давлатӣ ва равандҳои доимии донишомӯзӣ, ворид сохтани арзиш ва малакаҳои, ки барои тарзи ҳаёти устувор заруранд.
15. Муносибати боэҳтиром ва ғамхорона ба ҳамаи олами зинда.
16. Ташаккул додани маданияти таҳаммул, ғайризӯроварӣ ва осоиштагӣ.

Қобилияти таълимии Эълomiaи Замин

Аз оғози пайдоиши Эълomiaи Замин маълум буд, ки он тамоили бузурги таълимӣ дорад: хуччат чиддӣ будани масълаҳои дар назди сайёраи мо истода ва зарурияти ҳалли фаврии онҳоро баррасӣ намуда, ақидаҳои марбут ба тамоми самтҳои рушди устуворро пешниҳод мекунад ва моро барои амал бо матни эҳсосноки худ даъват месозад.

Раванди таҳияи пешакии матни Эълomiaи ва муҳокимаи таҳлили умумибашарии он ошкоро будан, эҳтиром ба ақидаҳои гуногун ва татбиқи арзишҳои ҳаматарафаеро, ки он доро мебошад ва дар тамоми ҷаҳон эътироф мешаванд, намоиш дод. Ин арзишҳои дар ҳаёт амалишуда ба анъанаҳои фарҳангии ҷаҳонӣ наздик мебошанд.

Эълomiaи Замин ҳамчун сохтори нодир барои ташакулёбии барномаҳои омӯзишӣ дар маориф ба хотири ҷамияти боадолат, устувор ва осоишта пешниҳод шудааст.

Соли 2003 ЮНЕСКО чихати «Эътирофи Эълomiaи Замин ба сифати таҳкурсии ахлоқии муҳими Рушди Устувор» қарор қабул кард. Ин қарор қатъӣ будани чидду ҷаҳди мамлакатҳои аъзои ЮНЕСКО-ро чихати «истифода бурдани Эълomiaи Замин ба сифати васоити таълимӣ, хусусан дар ҳудуди Даҳаи СММ оиди Маориф барои Рушди Устувор», тасдиқ мекунад.

Захираи маълумотҳои мо оиди маориф

Дар тамоми ҷаҳон шумораи омӯзгороне, ки Эълomiaи Заминро дар фаъолияти худ истифода мебаранд, зиёд шуда, онҳо таҷрибаашонро бо ҳамкасбон ба ҳам мебинанд. Бисёр усулҳои омӯзиш бо истифода аз Эълomiaи Замин, ки онҳо қор қада баромадаанд, дар сайти Эълomiaи Замин пешниҳод шудаанд. Ба ин маводҳо метавонед ба суроғаи зерини электронӣ даромада, шинос шавед:

www.earthcharter.org/resources

ЭЪЛОМИЯИ ЗАМИНРО ДАР ДАРСҶОИ ШУМО ЧӢ ТАВР БОЯД ИСТИФОДА БУРД

Қаблан андаке рӯҷӯ ба гузашта:

- **Биёед дастовардҳои беҳтарин ва хотирмони омӯзгории худро ба хотир меорем. Чӣ онҳоро ин қадар ҷуртаҷир кард?**
- **Шумо хоса чӣ тавр ба завқ меоед? Қадом хислатҳо ин одамонро ба ғоят хоса гардондаанд?**
- **Қадом таҷрибаи ҳаётиро Шумо меҳостед ба талабагони худ барои роҳи мустақилона дар ҳаёт, ҳамчун мерос боқӣ монед?**

Ин фасли Дастур барои кӯмаки Шумо чиҳати ба амал баровардани машқҳои омӯзиши, ки аз арзишҳо ва ақидаҳои Эълумияи Замин асос ёфтаанд, нигаронида шудааст.

Оғози ҷараён:

Ҷар як ақидаи Эълумияи Замин метавонад дар омӯзиши фанни Шумо истифода шавад. Масалан, аз принципи 7 шурӯ мекунем:

«Чунин тарзи истеҳсолот, истеъмол ва тақрористеҳсолкуниро бояд истифода кард, ки ҳифзи имкониятҳои таҷдидкунандаи Заминро нигоҳ дошта, риояи ҳуқуқи инсон ва неқӯаҳволии ҷамиятро кафолат диҳанд.»

Ин принцип метавонад нуқтаи нахуст, барои раванди омӯзгории ҳар қадом фанн шавад (ин ба дигар принципҳо ҳам дахл дорад). Аз чӣ бояд шурӯ кард?

- Муаллими яке аз фанҳои табиатшиносӣ метавонад ҳамроҳи талабагон имконияти таҷдиди ҳавзҳои оби маҳалро таҳлил кунад.
- Муаллими синфи 3-юм метавонад барои мавзӯи «Шаҳрвандии глобалӣ» принципери истифода кунад, ки тамоми соли хониш давом дошта бошад.
- Муаллими таърих метавонад оид ба тарзи тағйирёбии истеҳсолоти саноатӣ ва истеъмолот дар 200 соли охир тафсир диҳад.
- Муаллими забонҳои хориҷӣ метавонад принципи сохтори калима ва ҷумларо бо забони хориҷӣ таҷқиқ кунад ё ки оиди ин мавзӯ вазифа диҳад то ки талабагон ҳикоя (эссе) нависанд.
- Муаллими варзиш метавонад дарси худро дар ҳавои кушод гузаронад ва ҳамроҳи талабагон маҳсулоти ашёи хоми тақрориро барои бозӣ дар ҳавои кушод, истифода барад.
- Муаллими риёзи метавонад концепсияи (ғояи) «имкониятҳои таҷдидиро» барои моделҳои риёзӣ ё ки як қатор масъалаҳои дигар истифода барад.
- Муаллими санъат метавонад усуле пайдо карда, ҳамроҳи талабагон принципи инъикос кунонданро дар мусиқӣ, шеър, суруд, расм, ва ғ. нишон диҳад.

Ба сифати истифодабарии принципи 7-ум дар нақшаи дарсии худ Шумо чиро пешниҳод карда метавонед?

ЭЪЛОМИЯИ ЗАМИНРО ДАР ДАРСҲОИ ШУМО ЧӢ ТАВР БОЯД ИСТИФОДА БУРД (ДАВОМАШ)

Муносибат чихати ба нақшагирии дарс:

1. Пеш аз ҳама матни Эълomiaи Заминро бодикқат хонед (Иловаи А). Барои мулоҳизаи ҳар як принцип якчанд дақиқа вақти иловагӣ чудо кунед.
2. Бинобар он, ки матни Эълomia махсус барои кӯдакон навишта нашудааст, ин фаҳмиши онро мушкил мегардонад. Ҳаталимкон ба Шумо лозим меояд, ки 16 принципи асосиро тавре ифода кунед, ки барои талабагони Шумо фаҳмо бошад. Агар имкон бошад, ба талабагон пешниҳод кунед, ки бо ёрии Шумо ҳамаи 16 принципро бо калимаҳои барои худ фаҳмо иншо кунанд. Чадвали дар сатри дигар ҷой дода шуда барои ин машқ ба Шумо ёрӣ мерасонад.
3. Акнун аз ҷумлаи чор мавзӯи Эълomia яке аз принципро, интихоб кунед. Он принципҳоро интихоб кунед, ки аз нигоҳи Шумо барои фанни Шумо, талабагон ва муҳите, ки дар он Шумо кор ва зиндагӣ мекунед наздик бошад. Барои худ тақрибан як моҳ вақт чудо кунед, бо мақсадҳои: ворид намудани ҳар як принцип ба усули таълимии фанни худ, лоиҳаҳо ва вазифаҳо барои корҳои синфӣ, инчунин вазифаҳои хонагӣ ва нақшаи баҳогузори ба дараҷаи азхудкунӣ ва рафтори талабагони Шумо.
4. Баъди ба анҷомрасии чор моҳ, дар шаш моҳи пешомад, ҳар моҳ ду принципӣ интихоб карда, Шумо метавонед, дар давоми 10 моҳ ҳамаи 16 принципро кор карда бароед. (Ба Чадвали 1 нигаред).
5. Аз рӯи имконият фикру мулоҳизаи худро оиди Эълomia ва ҷараёни тасвир ба Котиботи Эълomiaи Замин бо суроғи зерин ирсол намоед: info@earthcharter.jrg. Ин дар ҷараёни корҳои ояндаи Эълomia ба Шумо ёрӣ мерасонад.

Чадвали 1: Истифодабарии принципҳои Эълomiaи Замин дар дарсҳои Шумо.

Моҳ

Эълomiaи Замин	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	ҳамагӣ
Мавзӯи 1: Эҳтиром...	x				xx				x		4
Мавзӯи 2: Экология...		x				xx			x		4
Мавзӯи 3: Иҷтимоӣ...			x				xx			x	4
Мавзӯи 4: Демократия...				x				xx		x	4
Микдори принципҳо	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	16

Чадвали 2: Баён намудани фикри шахсии Шумо оиди Эълумияи Замин.

Принсипҳои асосии Эълумияи Замин	Ифодаи фикри Шумо
I. Эҳтиром ва ғамхорӣ оиди ҷамоаи зинда	
1. Эҳтироми Замин ва ҳаёт бо тамоми гуногунии он	
2. Ғамхорӣ оиди ҷамоаҳои зинда бо идрок, дилсӯзӣ ва дӯстдорӣ	
3. Сохтани ҷамияти боадолат, ягонаи иҷтимоӣ, устувор ва ҷомеаи сулҳпарвари демократӣ	
4. Нигоҳ доштани бойгарӣ ва зебогии Замин барои насли имрӯза ва оянда	
II. Яклухтии экологӣ	
5. Ҳифз ва барқароркунии ягонагии экологии системаи экологии Замин, диққати асосӣ ба гуногунии биологӣ ва равандҳои табиӣ, ки устувории ҳаётро таъмин мекунад	
6. Пешгирии таъсирҳои зараровар ба муҳити зист, ҳамчун усули беҳтарини ҳифзи экологӣ ва интиҳоби роҳи мувофиқ дар ҳолати дониши маҳдуд ва ахбороти нокифоя	
7. Истифодаи усулҳои истеҳсоли, истеъмоли ва такрористеҳсолкунӣ, ки имконияти таҷдидии Замин, ҳуқуқи инсон ва беҳбудии ҷамиятро нигоҳ медоранд.	
8. Омӯзиши устувории экологиро сайқал дода, барои мубодилаи кушод ва истифодаи васеи донишҳои андӯхта мусоидат намудан.	
III. Адолати иҷтимоӣ ва иқтисодӣ	
9. Баргараф кардани камбизоатӣ ҳамчун тақозои ахлоқӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ	
10. Кафолат додан ҷиҳати он, ки фаъолияти иқтисодӣ ва институтҳои иқтисодӣ дар тамоми сатҳ инкишофи боадолатона ва устувори одамро таъмин намоянд.	
11. Таъмин намудани баробарии ҷинсӣ ҳамчун шартӣ зарурии рушди устувор, инчунин ҳуқуқи умумии дастрас будан ба маориф, тандурустӣ ва иқтисодиёт	
12. Ҳифзи ҳуқуқи ҳар як инсон ба муҳити табиӣ ва иҷтимоӣ, ки манзалат, саломатии ҷисмонӣ ва беҳбудии рӯҳии онҳоро таъмин менамоянд, диққати бештар ба ҳуқуқи халқҳои таҳҷой ва камшумора.	
IV. Демократия, осоиштагӣ ва даст кашидан аз зӯрварӣ	
13. Пурқуват кардани институтҳои демократӣ дар ҳама сатҳ, таъмини шафофӣ ва тобеъияти идоракунӣ, аз он ҷумла иштироқи ошкоро дар раванди қабули қарорҳо ва дастрас будани адолати судӣ.	
14. Ба таълимоти расмӣ ва ҷараёнҳои доимии донишомӯзӣ, ворид намудани арзишҳо ва таҷрибаҳои, ки барои тарзи ҳаёти устувор лозиманд	
15. Муносибати боэҳтиром ва ғамхорона ба ҳамаи олами зинда	
16. Ташаккул додани маданияти таҳаммул, безӯрварӣ ва осоиштагӣ	

Кор оиди мутобиқгардонии матни Эълومیяи Замин барои кӯдакон

Акнун Шумо яке аз омӯзгороне мебошед, ки матни Эълومیяи Заминро барои фаҳмотар шудан ба талабагоне, ки бо он кор мекунад тағйир додед. Бештари ҳамкасабони Шумо кӯшиш доранд бевосита «Эълومیяи Замини барои кӯдакон иншо шударо» аз мо дастрас кунанд (бо он дар сайти мо ошно шудан мумкин аст). Ба Шумо маслиҳат медиҳем, ки онҳоро пайравӣ кунед. Дар саҳифаи дигар ба сифати мисол мо матни ба ин монандро, ки дар Австралия таҳия шудааст ҷой додем. Аз Шумо хоҳиш мекунем, пеш аз он ки ба ин мувофиқкунони шинос шавед, ба якчанд савол диққат диҳед:

- Ба фикри Шумо ин тафсир ба кадом гурӯҳи синну солӣ мувофиқат мекунад?
- Ба фикри Шумо ин тафсир мурочиатномаи асосии Эълومیяро инъикос мекунад ё не?
- Мушкилие, ки дар чараёни мувофиқаткунонӣ пайдо мешавад, Шумо дар чӣ мебинед?
- Баргари истифодабарии тафсири Шумо дар чист?
- Талабагони Шумо метавонанд аз ӯҳдаи ин гуна мувофиқаткунонӣ бароянд?

Мо метавонем, ба Шумо матни мувофиқгардидаи Эълومیяи Заминро барои чунин гурӯҳҳои синну солӣ (бо чанд забон) дар веб-сайти худ пешниҳод кунем:

- 3-5 сола
- синфҳои ибтидоӣ
- secondary school
- мактаби миёна/ҷавонон

Маводҳои таълимие, ки дар асоси матни Эълومیяи Замин тайёр шудаанд

Ҳамчун омӯзгор ман ҳама вақт кӯшиши мекунам, ки талабагонро ба дарки бештари олами атроф ва фаҳмиши мавқеи онҳо дар ҷомеаи оянда ҳавасманд гардонам. Эълومیяи Замин ин ҳуҷҷати аҳамиятноке мебошад, ки ба мо қисмате дар нақшаи олами бузург буданамонро ва дар ин олам якҷоя фаъолият доштанамонро намоиш медиҳад.

Луиза Эрбахер, муаллима аз Австралия.

Дар бобати мутобиқгардонии Эломияи Замин барои кӯдакон

Мо дар марҳилаи хеле муҳими таърихии Замин зиндагӣ мекунем. Ҳар рӯз мардумони рӯи Замин баҳам наздиктар шуда истодаанд. Лозим аст, ки одамони маданият ва расму оини гуногун дошта муттаҳид шуда, роҳи ояндаи худро интиҳоб намоянд: табиатро ҳифз кунанд, ҳуқуқи ҳар як инсонро эҳтиром кунанд ва ҷаҳоне созанд, ки дар он ҳамаи мо тавонем, якҷоя, осуда ва боадолатона зиндагӣ кунем.

Замин-хонаи мо аст: Дар Кайҳони беохирӣ мо Замин ин танҳо як зарраи хурд аз рег мебошад. Замини мо бо наботот, ҳайвонот ва одамону халқҳои гуногун пур аз саршори ҳаёт аст. Дар раванди мубориза барои ҳаёт, ба мо одамон хок, об, ҳаво, растанӣ ва ҳайвонот заруранд. Вазифаи мо ин ҳифзи ҳаёт дар рӯи Замин аст.

Вазияти олам: Дар рафти ҳаёти худ мо ба табиат зарари зиёд мерасонем. Мо одамон барои истехсол ва истеъмоли ҳар гуна ашё ва маҳсулот тарзери истифода мебарем, ки об, ҳаво ва хокро дар рӯи Замин маҳв месозем ва ба набототу ҳайвонот зарар мерасонем. Аҳолии Замин ҳамавақт афзоиш меёбад, ки ин сабаби баохир расидани захираҳои табиӣ дар рӯи Замин мегардад. Дар олам мочароҳои зиёд ба амал меоянд, бисёр одамон гурусна мемонанд, бемор шуда дар ҳолати камбизоатӣ, бесаводӣ ва беадолатӣ қарор доранд.

Мо чӣ қор карда метавонем? Мо интиҳоб дорем: мо бояд рафтори худро тағйир дода, ояндаи беҳбудии дигаронро дар рӯи Замин созем. Барои ин Эломияи Замин ба мо роҳ нишон медиҳад, то бо ин роҳ равам.

Мо ҳама ҷавобгарем. Барои он ки оламо тағйир диҳем, мо бояд барои рафтори худ масъул бошем, чунки ҳар он чӣ мо мекунем, ба ҳам алоқаманд буда, тамоми шаклҳои ҳаёти рӯи олам, ҳастии ҳамдигарамонро таъмин мекунад. Мо бояд ҷиддӣ андеша карда, чӣ тавр истифода бурдани захираҳои табиӣро омӯзем ва чӣ тавр ба наботот, ҳайвонот ва дигар одамон муносибат карданро ёд гирем. Он гоҳе, ки мо нисбати рафтори худ масъулият ҳис мекунем, метавонем қорҳоро анҷом диҳем, ки барои беҳбудии ҳамаи одамон ва дигар мавҷудоти зиндаи дар рӯи Замин сукунат дошта нигаронида шудаанд. Мо ҳама на танҳо масъулиятро бояд ҳис кунем, балки ба оянда бо умед бояд назар кунем.

Эҳтиром ва ғамхорӣ ба ҷамоаи олами зинда (7)

1. Эҳтиром ба Замин ва ҳаёт бо тамоми гуногуниҳои он: одамон, ҳайвонот ва наботот

а. Дарки арзишҳои беназир ва боҳамалоқамандии тамоми олами зинда дар рӯи Замин.

б. Қадрдонии ҳамаи одамон ва эътироф кардани ҳуқуқи онҳо ба андеша ва эътиқоди шахсии онҳо.

2. Ғамхорӣ ба ҷамоаи зинда бо дарки, дилсӯзӣ ва муҳаббат.

а. Бошуурона истифодабарии захираҳои табиӣ ва худдорӣ аз зараррасонӣ ба Замин.

б. Ҳифзи ҳуқуқи ҳамаи одамон ва эътироф кардани фарқияти онҳо.

3. Ташкил додани гурӯҳи одамоне, ки ҳамавақт кӯшиши рафтори боадолатона доранд ва бо муносибати баробар ва ҳамкориҳои осоишта мекунанд.

а. Ётирофи ҳуқуқи одамон ба амалҳои озод ва ҳуқуқи интихоби роҳи рушди шахсӣ.

б. Беистисно, бо ҳамаи одамон барои сохтани ҷамияти бехатар, осоишта ва боадолат, фаъолият доштан.

4. Мусоидат ҷиҳати аз зебогӣ ва бойгарии Замин ҳаловат бурдани беистисно ҳамаи одамон.

а. Айни замон муносибати бомасъулона доштан ҷиҳати ғасб накардани ҳуқуқи фардои онҳо ба ҳаёт.

б. Дониши худро ба насли оянда бояд ирсол кард, то ки онҳо ҳам тавонанд ғамхори Замин бошанд.

МАШҒУЛИЯТҲОИ ШУМО

Чӣ тавр машғулиятҳои Шумо метавонад арзишҳои асосии Эъломияи Заминро инъикос кунад?

Чихозонидани синфхона

Кадам расм, сурат ва дигар маводҳои мушоҳидавӣ дар девори синфхонаи Шумо мушоҳида мешаванд? Онҳо дар худ чӣ паёме доранд?

Мисол, агар Шумо аз фанни дақиқ таълим диҳед, метавонед, дар яке аз деворҳои синфхонаи худ сурати ягон зани олимро овезед, ки он принципи рақами 11-и «Эъломияи Замин»-ро бо маъноӣ: «Таъмин кардани ҳуқуқи баробарии чинсҳо ҳамчун шартҳои асосии рушди устувор...» тасдиқ менамояд. Мутаасифона то ҳол ақидае, ки гӯё мардон нисбат ба занон ба илмҳои дақиқ майлу рағбати зиёдтар доранд, муқаррар аст. Ҳамин тавр ороиш додани синфхонаатон метавонад нисбати инъикоси арзишҳои «Эъломияи Замин» диққатҷалбкунанда бошад.

Қоидаи рафтор дар дарсҳо

Акнун оиди қоидаи рафтор дар дарсҳо. Агар то ҳол Шумо онҳоро муайян накарда бошед, ба Шумо имконияти аҷоиб пешкаш карда мешавад, барои кор карда баровардани ҳамин гуна қоидаҳо дар асоси матни «Эъломияи Замин». Мисол, баъзе муаллимон, ҳамчун роҳнамо барои гузаронидани дарсҳо ба хулоса омадаанд, ки принципҳои 15 ва 16-уми Эъломияро бояд якҷоя кард.

Мисол, чӣ тавр, «демократия», яке аз принципҳои асосии Эъломияи Замин метавонад, як қисми раванди коркарди қоидаҳои рафтор дар дарсҳо бошад?

Яке аз чунин имкониятҳо - ба талабагон бояд шароит мусоид намуд, ки худашон ин қоидаҳоро тартиб диҳанд ва ҳамчун асос чор Принципи асосии Эъломияро истифода баранд.

Аз нуқтаи назари чомеаи байналмилалӣ тариқи таълим ва тарбия, талқин намудани арзишҳо, тарзи ҳаёт ва моделҳои рафтор, ки барои муваффақшудан ба ояндаи устувор заруранд, муҳим аст.

Лоихаи қарори ЮНЕСКО оиди татбиқ намудани мақсадҳои Даҳа дар ҳаёт

Воқеаҳо аз таҷрибаи амалӣ: Эълomiaи Замин дар

Биёед акнун мисолҳоеро дида мебароем, ки омӯзгорон дар гӯшаю канори олам чӣ тавр бо матни Эълomiaи Замин кор мекунанд.

1. Испания	2. Мексика	3. Австралия
Кори муаллими синфи 3-юм аз Палме Де Майорка дар охир диққати Вазорати маорифро ба худ ҷалб намуд.	Ду муаллим аз Мексика усули таълимиро кор карда бароманд, ки он аз принципҳои «Эълomiaи Замин» асос ёфта Эълomiaро дар дигар мактабҳои минтақа таблиғот мебаранд	Гурӯҳи велосипедрони австралиягӣ Эълomiaи Заминро ба мактабҳои гуногуни ҷаҳон мебаранд

Воқеа аз таҷрибаи 1: Таълиме, ки сулҳ ва ҳамкорию таблиғот мекунад – Испания

Қисми зиёди ҳаёт ва кори муаллим Гилем Рамис дар ҷазираи Палме Де Майорка, воқеа дар баҳри Миёназамин гузаштааст. Солҳои тӯлонӣ вай мушоҳида мекард, ки чӣ тавр ба туфайли муҳочират таркиби Миллии аҳолии ин ҷазира тағйир ёфт. Ӯ пайдошавии рассизм ва афзуншавии ксенофобияро мушоҳида намуда, муҳим будани истифодабарии муносибати «бисёрмиллиро» дар таълим дарк намуд. Ҳангоми аввалин бор бо Эълomiaи Замин рӯ ба рӯ шудан ӯ фаҳмид, ки ба масъалаи муносибати бисёрмиллӣ дар таълим ва бисёр дигар саволҳои муҳим ҷавоб ёфтааст.

Сараввал Гилем барои он, ки талабагони хурдсол ӯро дуруст фаҳманд, барои бачаҳо забони Эълomiaи Заминро мувофиқ кунонид. Вай тарҷумаи бо якҷанд забонҳои муҳочирони дар Майорка зиндагӣ дошта мувофиқшудаи матнро ташкил кард. Тафсири мувофиқкардаи «Эълomiaи Замин» ба як қатор дигар чорабиниҳои таълимӣ дар синфи ӯ ибтидо гузошт.

Фаъолияти Гилем диққати Вазорати маорифи ҷазираи Балеарскиро ба худ ҷалб кард. Соли 2000-ӯм аз ӯ хоҳиш намуданд, ки барномаи таълимии Vivim Plegats-ро («Якҷоя ҳаёт ба сар мебарем»)-ро таҳия кунад. Имрӯз қариб 70 мактаб дар ҷазираҳо бо роҳбарии ӯ амал мекунанд. Ин барнома аз фалсафаи муносибатҳои бисёрмиллие, ки дар «Эълomiaи Замин» шомил шудаанд, асос ёфтааст. Ҳатто баъди тағйиротҳо дар ҳукумат дасгирӣ наёфтани ин лоиҳа, мактабҳои дар он иштирокдошта принципҳо ва вазифаҳои ин барномаро идома доданд.

Ҳар як мактаб барномаи таълимии худро дар асоси Эълomiaи Замин ва дастур оид ба ҳуқуқи кӯдакон тартиб медиҳад. Роҳбарият муаллимонро ҷиҳати ташаққули фаҳмишҳо барои пешбурди раванди омӯзиш ҳавасманд мекунад. Талабагони аз ҳама хурди 3-сола оиди Эълomiaи Замин аз расмҳои хеле сода, ки заминро ҳамчун хонаи умумии мо нишон медиҳанд, фаҳмиш

пайдо мекунанд. Ба талабагони калонсолтар бошанд чорабиниҳои омӯзишӣ, аз қабилӣ семинарҳои мубодилаи фарҳангӣ ва расмҳои наворие, ки аз ақидаи Эълумияи Замин асос ёфтаанд, пешниҳод мешаванд.

Дар доираи барномаи гурӯҳи Vivim Plegatis, ки намояндагони фарҳанги гуногун иборат мебошанд, ба мактабҳо ташриф оварда, оиди расму оини худ нақл карда, бо концертҳо баромад мекунанд. Ин имконият медиҳад, ки бачаҳо аз ҳаёти муҳочирони ватани худ ва ҳаёти халқҳои дигар мамлакатҳо беҳтар шинос шаванд.

Ин гуна чорабиниҳо, хусусияти ҷамоаи бисёрмиллӣ, мушкилиҳое, ки гурӯҳҳои этникии гуногун дар ҷазира рӯ ба рӯ мешаванд, гуногунии ақидаҳои сиёсӣ ва ҳаёти фарҳангии ҷаҳонро нишон медиҳад. Ин барнома ба ҳамкориҳои байнимактабӣ ва мубодилатҳо байни мактабҳои мамлакатҳои дигар мусоидат мекунад. Ба ғайр аз ин мактабҳо ба фаъолияти худ волидайн ва ҷамъиятро ҷалб карда, чорабиниҳои фарҳангӣ, намоишҳо ва конкурсҳо барои иншоӣ беҳтарин ташкил мекунанд. Аз рӯи гуфтаҳои Гилем «кӯдакон дарк мекунанд, ки олами дигар вуҷуд дорад ва мумкин аст, Майорка ҳам!»

Иқтибос аз гуфтаҳои бачагоне, ки дар барнома иштирок доранд

«Эълумияи Замин моро бо тамоми олам алоқаманд мекунад!».

Хосе Мануель, 11 сола

Эълумияи Замин нишон медиҳад, ки ҳамаи мо баробарем. Бисёр муҳим аст, ки мо гӯем «чанг лозим нест».

Хави, 9 сола

«Эълумияи Замин моро меомӯзад, ки Замиро эҳтиёт кунем ва дӯст дорем. Мо бояд одаморо дӯст дорем ва ба онҳо хушбахтӣ ва хурсандӣ тӯҳфа кунем. Ҳамаи мо инсонем ва мо ҳамаи чизи лозимиро бояд дошта бошем».

Тереза аз Чин (сину солаш номаълум)

«Барои он ки мо Эълумияи Замиро фаҳмем бояд дар чорабиниҳои гуногун иштирок кунем, ба дигар мамлакатҳо мактуб фиристем, бо одамони дигар мамлакатҳо вохӯрем ва расмбардорӣ кунем, ҳамаи ин бо мақсади он аст, ки оиди Эълумияи Замин бо эҳтиром нақл кунем».

Давид Алварез, 11 сола

Воқеъа аз таҷрибаи 2 – Таҷрибаи Мактаби Миёнаи Агуаскальентес, Мексика

Барномаи «Маълумот барои рушди устувор дар матни Эълomiaи Замин» - аз тарафи омӯзгорон Джина Рамирес ва Анна Лилией Мартинес пешниҳод шуда дар мактаби миёнаи таҳсилоти ҳамагонии рақами 15-и шаҳри Агваскальентес амалӣ шуда истодааст. Онҳо қаблан бо истифода аз принципҳои асосии Эълomiaи Замин барномаи таълимиро тартиб доданд, ки мақсади асосии он тағйир додани ҷаҳонбинии ҷамоаи мактаббачаҳо ба ҳисоб меравад. Мақсади асосӣ дар он буд, ки муаллимон ва талабагонро ба сифати миёнарави дигаргунсозиро табдил ёбанд ва ба сайёраи Замину сокинони он ғамхор бошанд. Ин барнома аз тарафи роҳбарияти мактаб дастгирӣ ёфт.

Қарор дода шуд, ки ба ин ҷараён тамоми ҷамоаи мактабро ҷалб карда, рӯҳияи роҳбарияти мактаб нисбати ақидаҳои Эълomiaи Замин баланд бардошта шавад. Бо ҳамин сабаб, пеш аз оғози соли таҳсили 2002-ум бо муаллимон, роҳбарият ва ҳайати коркунони хизматрасон семинар гузаронида шуд, ки мақсади он аз кушода додани таърих, сохтор ва истифодаи Эълomiaи Заминро дар амал иборат буд. Муаллимон даъват гардиданд, ки раванди дарсхоро бо принципҳои Эълomiaи Замин мувофиқ созанд.

Чи қадаре талабагон аз мавзӯҳои Эълomiaи Замин бештар бохабар мешуданд, ҳамон қадар барои муаллимон ёфтани алоқаи байни фанҳои синфӣ ва принципҳои Эълomia осонтар мегардид. Ин ҷараён ба бисёр талабагон имконият дод дониши хуб гиранд, қобилиятнокӣ, нуқтаи назар ва арзишҳои, ки барои муносибати масъулиятнок ба муҳити зист лозиманд, мустаҳкам намоянд.

Дар натиҷа, муаллимон дар якҷоягӣ бо талабагон дар ҳалли масъалаҳои ба ҷамияти онҳо дахлдор мавқеъи фаълро ишғол намуданд.

Мувафакқиятҳои барномаи таълимиро, ки аз Эълomiaи Замин асос ёфтааст ба назар гирифта, муаллимони асосгузор тасмим гирифтанд, ки таҷрибаи худро бо дигарон бо ҳам дида, ақида ва усулҳои Эълomiaро дар дигар мактабҳои Мексика аз ҷумла дар музофотҳои Морелия ва Сакатекас паҳн кунанд.

Воқеъа аз таҷрибаи 3: Экспедитсия «Сайёҳат ба ақсои олам» - Австралия

Экспедитсияи «Сайёҳат ба ақсои олам» ба Австралия аз моҳи майи соли 2003-ум оғоз ёфта, тақрибан соли 2006 анҷом меёбад. Экспедитсия қариб 30 мамлакати оламро дар бар гирифта буд ва дар он қувваи ҷисмонии одам ва ҳам энергияҳои табиӣ, ки шамол ва офтоб тавлид мекунад, истифода шуд. Мақсади асосии экспедитсияи «Сайёҳат ба ақсои олам» дар он буд, ки масъалаҳои муҳити зист тариқи Интернет, васоити ахбори умум, мактаб ва варзиш ба тафақури оммаи васеъ расонда шавад.

Дар лоиҳаи экспедитсия ҳамагӣ 9 мақсади асосӣ ба нақша гирифта шуда буд, ки бештар ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва экологӣ дахл доштанд. Ҳар яки ин мавзӯҳо ба принципҳои алоҳидаи Эълумияи Замин алоқаманд буданд. Қисми аввали лоиҳа бо номи «Сайёҳат ба ақсои олам» оиди Эълумияи Заминро маълумоти бештар дода, мефаҳмонад, ки ин гуна экспедитсия дар амал чӣ тавр Эълумияро инъикос мекунад. Дигар мавзӯҳо чунин масъалаҳоро дар бар мегиранд:

- Муҳофизати уқёнуси олам ва самараи гармхонагӣ
- Сокинони таҳҷоии Амрико
- Фаҳмидани фарҳанги дигарон
- Савдои боадолатона
- Намудҳои флора ва фауна, ки зери хатарӣ нобудшавианд
- Буридани ҷангалҳо
- Сокинони таҳҷоии Австралия

Дар рафти экспедитсия ба мамлакатҳои гуногун иштирокчиёни он ақидаҳои Эълумияи Заминро дар мактабҳо паҳн намуда, мавзӯҳои асосии Эълумия ва мақсади экспедитсияро мавриди муҳокимаҳо қарор медиҳанд. Мактабҳое, ки ба ҷамъияти сайёҳатии экспедитсия хоҳиши аъзо шуданро доштанд, коғазхалтаҳоро бо матни Эълумияи Замин, матни мувофиққардаи Эълумия барои бачагон, инчунин барномаи CD Rom-и ЮНЕСКО ва дигар маводҳои сайёҳатиро соҳиб гардиданд. Ҳозир бошад, дар Веб-саҳифаи экспедитсия «Сайёҳат ба ақсои олам», аз тамоми ҷаҳон 65 мактаб ба қайд гирифта шудааст (Австралия, ИМА, Венесуела, Чилӣ, Аргентина, Қазоқистон, Испания, ва Шветсия).

Таърихи экспедитсияи «Сайёҳат ба ақсои олам» диққати оинаи нилгун, радио ва матбуоти Австралия, Аргентина, Чилӣ, ва Испанияро ба худ ҷалб кард. Ҳатто, он нафароне дар ҳолатҳои муқаррарот ба масъалаҳои иҷтимоӣ ва муҳити зист тавачҷӯх надоштанд, ба фаъолияти экспедитсия тавачҷӯх зоҳир намуданд. Чунки экспедитсия бо воқеъҳои ғайриоддӣ диққати бисёрхоро ба худ ҷалб намуд. Баъди дастгирӣ ёфтани аз ҷониби Шӯъбаи маорифи музофоти Квинсленд (Австралия), ташкилкунандагони «Сайёҳат» ба хулосае омаданд, ки бо дигар муасисаҳои таълимии Австралия ва тамоми олам алоқа барқарор кунанд, то ки барои ба барномаҳои таълимии расмӣ ворид намудани барномаи рушди устуворро тарғиб кунанд. Барои ахбороти пурратар гирифтани оиди рафти экспедитсия ба сайти зерин муроҷиат кунед: www.brinkx.org

ИНКИШОФИ ДОИРАИ НАЗАР, ДОНИШ ВА МАЛАКАҲО

«Ба таълими расмӣ ва донишомӯзии доимӣ дохил кардани донишҳо оид ба арзишҳо ва таҷрибаҳои барои тарзи ҳаёти устувор зарурӣ, ниҳоят муҳим аст».

Эъломияи Замин. Принципи 14

Қадам малакаҳои лозимиро мо мехоҳем дар кӯдакони ҳудумон инкишоф диҳем? Поёнтар ақидаҳои баъзе муаллимоне, ки оиди Эъломияи Замин кор мекунанд, пешниҳод шудаанд.

Маҳорат:

- фикрронии танқидӣ
- тавонистани интиҳоб
- ҳал намудани мочароҳо бо роҳи осоишта
- донистани ӯҳдадориҳои худ ҳамчун истеъмомкунанда
- ҷустуҷӯ кардани ахбороти лозимӣ
- донистани он, ки соҳаҳои гуногуни фаъолият чӣ тавр бо ҳам кор ва амал мекунанд

Шумо мехоҳед, боз ягон банд илова кунед? Поёнтар тариқаҳои иловагӣ пешниҳод шудаанд.

Маҳорат:

- муомилаи хуби ҳам забонӣ ва ҳам хаттӣ
- пешбинӣ, банақшагирӣ, ба оянда нигоҳ кардан
- фаҳмидани фарқият байни миқдор, сифат ва арзиш
- ҳаракат аз дарк кардан ба дониш ва амал
- бо дигар одамон ҳамкорӣ кардан

Сарсухани Эъломияи Замин, принципҳои асосӣ ва хулосаи он (Роҳ ба сӯи пеш) ба мо самтҳои умумӣ ва ояндаро пешниҳод мекунанд. Дар саҳифаи оянда ҷадвал пешниҳод шудааст, ки он аз далелҳо оиди истифодаи мафҳуми ақидаҳои Эъломияи Замин барои инкишофи талабагон иборат аст. Ба ҷои ҷадвали 3-ум, Шумо метавонед тариқаи шарҳи худатонро оиди матни Эъломияи Замин истифода кунед.

Барои ба муваффақият соҳиб шудан Таълими барои Рушди Устувор бояд малакаи таҷрибавие диҳад, ки он ба одамон имконият диҳад ҷараёни омӯзишро давом дода, баъди хатми мактаб воситаҳои зиндагӣ ва инкишофи устувори ҳаётро дошта бошанд.
Дастур аз Дахҳои маориф барои Рушди Устувор, Розалин МакЮэн.

Чадвали кори 3: Далелҳое, ки ба пешравӣ мусоидат мекунанд

Ақидаҳои асосие, ки дар Эъломия пешниҳод шудаанд	Далелҳое, ки барои дарк кардани ин ақидаҳо ба талабагон ёри мерасонад
САРСУХАН	
Мо дар марҳилаи хатарноки таърихии инкишофи Замин қарор дорем.	Мисол: Беист зиёдшавии аҳолии Замин дар ҳазорсолаи охир.
Мо бояд бо ҳисси ҷавобгарии умумӣ зиндагӣ дошта бошем.	Мисол: Нишондодҳои суръати афзуншавии муҳоҷирати ғайрирасмӣ аз давлатҳои рӯ ба тарақӣ.
Замин барои инкишофи ҳаёт ба мо тамоми имкониятҳоро фароҳам овардааст.	
Усулҳои ҳукмрони истехсолот ва истеъмом ноустуворанд.	
Мо бояд фавран принципҳои ахлоқии умумиро барои ҳама қабул кунем.	
ЭҲТИРОМ ВА ҒАМҲОРИ ОИДИ ҶАМОАИ ЗИНДА	
Тамоми махлуқҳои зинда, аз ҳам вобастагӣ доранд.	Мисол: Оқибатҳое, ки метавонанд гардолудкунандаҳоро нобуд созанд.
Бо афзуншавии дониш ва қудрат ҷавобгарии мо ҳам зиёд мешавад.	Мисол: Фоизи ками аҳоли (дорандагон), ҳиссаи калони боигарии ҷаҳониро идора мекунанд.
Ба ҳама имконият додан лозим аст, ки худро пурра нишон дода тавонанд.	
Мо эҳтиёҷи насли ояндаро инкор карда наметавонем.	
ЯКЛУХТИИ ЭКОЛОГӢ	
Системаи экологии Замин хеле заиф аст ва ба муҳофизати мо эҳтиёҷ дорад.	Мисол: Пешгӯии оқибати дарозмӯҳлат ва фочиаовари буридани ҷангалҳои Амазонка барои истехсоли нафт.
Ба ҳама ташаббусҳои нав, бо эҳтиёт наздик шудан лозим аст.	
Тарзҳои истехсолот, истеъмом ва такрористехсолкунӣ бояд аз имкониятҳои барқароркунии Замин боло набошанд.	
Барои омӯзиши устувори экологӣ ҳамкорӣ бояд кард.	
АДОЛАТИ ИҶТИМОӢ ВА ИҚТИСОДИ	
Камбизоатӣ нишонаи беадолатии иҷтимоӣ, ахлоқӣ ва экологӣ мебошад.	Мисол: Оиди камбизоатӣ дар малакататон якчанд мисол оред.
Ташкилотҳо дар тамоми сатҳ бояд ба инкишофи боадолатонаи инсон мусоидат намоянд.	

Ба ҳар кас барои гирифтани маълумот, хизматрасонии тиббӣ ва музди меҳнат бояд имконият дошта бошад.	
Баробарии ҷинсӣ шартӣ зарурии рушди устувор мебошад.	
ДЕМОКРАТИЯ ОСОИШТАГӢ ВА АЗ БАӢН БУРДАНИ , НАБУДАНИ ЗУРОВАРӢ	
Ташкилот ва ҷараёнҳои демократиро пурқувват ва инкишоф додан лозим аст.	Мисол: Тасодуфан ошкор шудани ришватхӯрии сиёсӣ дар малакати мо.
Ба ҳама дастрас гардонидани маълумот, барои тарзи ҳаёти устувор.	
Тамоми олами зинда сазовори эҳтиром ва ғамхорӣ мо мебошанд.	
Лозим аст, ки маданияти таҳаммул, безӯрварӣ ва осоиштаро татбиқ намоем.	
РОҶ БА СӢИ ОЯНДА	
Содик будан ба рушди устувор зарурият аст.	Мисол: Протоколи Киота ва мамлактҳое, ки онро ба имзо нарасонидаанд.
Барои амалӣ гардонидани рушди устувор бояд тарзи фикрронии худро тағйир диҳед.	
Ҳар кас вазифаи муҳими худро дорад.	
Ҳукумати ҳар як давлат бояд дар назди СММ ӯҳдадорӣҳои худро тасдиқ кунад.	
Оянда умедхоро ваъда медиҳад	

Истифодабарии Эълумияи Замин дар Усулҳои Омӯзиш

«Баъзан ба назар мерасад, ки дар раванди омӯзиши анъанавӣ, пайдо кардани мақоми муайян барои ғояҳои нав хеле мушкил аст. Бинобарон, имкониятҳои андакero истифода бурда, ақидаҳои Эълумияи Заминро ба барномаҳои мавҷудбудаи таълимӣ дохил намудан зарур аст».

Маҷлиси 1-уми таълимии on-line

Ин фасл нишон медиҳад, ки чӣ тавр муаллим метавонад, Эълумияро дар барномаи таълимии аллакай мавҷудбуда истифода барад. Барои сабук намудани ин чараён поёнтар якчанд машқҳо оиди Эълумияи Замин пешкаш шудаанд.

Муносибат ба тайёр кардани машқҳои омӯзишӣ, ки аз ақидаҳои Эълумия асос ёфтаанд

1. Принципиҳои асосии (5-16) Эълумияи Заминро омӯхта, принципери интиҳоб кунед, ки ба фанни Шумо мувофиқ аст (ҷадвали 4 дар саҳифаи дигар).
2. Ба ҳар як принципи интиҳобшуда нақшаи дарсӣ сохта (ё кӣ якчанд ҳамин хел нақша), мақсади онро муайян кунед. Мисол, принципи 8-ум изҳор мекунад: «Аз мочароҳои ҳарбие, ки ба муҳити зист зарар мерасонанд даст кашидан лозим». Агар Шумо аз фанни таърих дарс медида бошед, ба Шумо лозим меояд оқибати мочароҳои ҳарбиरो ба муҳити зист дар давраи муайяни таърихӣ шарҳ диҳед, то ки талабагон тавонанд оқибатҳои фалокатовари ин таъсири дарк кунанд.
3. Баъди иҷрои ин ду зинаи омӯзиш, ки Шумо дар якчанд дарс ба нақша гирифтаед, метавонед якчанд принципиҳои иловагии гуногунро барои корҳои оянда интиҳоб кунед (Ба ҷадвали 4-уми саҳифаи дигар назар кунед). Муносибати байни принципиҳои «интиҳоби дуҷумбора» ва фанни Шумо метавонад, чун мавриди аввал онқадар бевосита набошад, лекин ба ҳар ҳол ҳаракат кунед, ки боз бо якчанд принципо кор кунед.
4. Дар ин марҳила дар пеши Шумо принципое меистанд, ки то ҳол Шумо ба онҳо сару кор надоштед, лекин хуб мешуд онҳоро ба усули таълимии

Оиди принципои «мураккаб» сухан мекунем.....

Биёед тасавур мекунем, ки Шумо дар синфи 6-ум азриёзиёт дарс медиҳед ва ба принципи 9-ум нигоҳ мекунад «Камбизоати ро решақан карда онро тақозои этникӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ эътироф кунед». Шумо метавонед дарсро дар асоси он рақамҳои, ки дараҷаи камбизоати ро дар мамлақати Шумо нишон медиҳанд, яъне чи қадар дар вақти муайян баланд ё ки паст шудааст гузаронед.

худ дохил мекардед? Эҳтимол дар назди худ савол мегузоре, ки «Чӣ тавр ман онро бо фанни худам мувофиқ мекунам?». Ҳаракат кунед аз ҳаёлотӣ эҷодӣ худ истифода баред. (Ба матни дохили чорчӯбаи ҳамин саҳифа нигаред).

5. Табрик мекунем! Акнун Шумо метавонед ба принципҳои баргардед, ки аз нигоҳи Шумо хеле муҳиманд.

Одатан барномаҳои зиёди таълимӣ аз соатҳои зиёди риёзиёт, тайёрии забонӣ ва фанҳои табиатиносии иборатанд, лекин онҳо фанни ахлоқиро дар бар намегиранд, бинобарон маишқҳои, ки аз Эълomiaи Замин асос ёфтаанд ҳеҷ гоҳ «зиёдати» шуда наметавонанд.

Чадвали кории 4: Тартиб додани машқҳо

Ин чадвалро аз назар гузаронида принципҳои бевосита ба фанни Шумо таълуқ доштара қайд намуда, қадами аввали Шумо аст. Ба дастури чадвали пештара назар карда қадами дуҷумро гузоред

Принципҳои асосии Эълумияи Замин	Қадами 1	Қадами 2	Қадами 3
1. Ҳифз ва барқароркунии системаҳои экологии Замин, тариқи диққати хоса додан ба гуногунии биологӣ ва ҷараёнҳои табиӣ, ки устувории ҳаётро таъмин мекунанд.			
6. Пешгирии зарароварӣ ба муҳити зист яке аз усулҳои беҳтарин ва интихоби роҳи боэҳтиёт, дар ҳолати маҳдуд будани донишҳо ва ахбори нокифоя.			
7. Истифодаи чунин тарзҳои истеҳсолот, истеъмолот ва такрористеҳсолкуниӣ, ки ҳифзи имкониятҳои барқароркунии Замин, ҳуқуқи инсон ва беҳбудии ҷамиятро кафолат медиҳад.			
8. Омӯзиши инкишофи устувории экологӣ ва мусоидат намудан ба мубодилаи кушод ва истифодаи васеи донишҳои азхудкарда.			
9. Камбизоати рошакан карда, онро тақозои ахлоқӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ этироф намудан.			
10. Кафили он шудан лозим, ки фаъолияти иқтисодӣ ва институтҳо дар тамоми сатҳ рушди боадолатона ва устувори инсонро дастгирӣ намоянд.			
11.Тасдиқ кардани баробарии ҷинсҳо ва боадолатӣ ҳамчун шартҳои асосии рушди устувор ва ба ҳама баробар дастрас будани маълумот, тандурустӣ ва имкониятҳои иқтисодӣ.			
12. Ҳимояи ҳуқуқи ҳамаи одамон ба ҳаёт дар муҳити табиӣ ва иҷтимоӣ, ки эътибор, саломатии рӯҳӣ ва ҷисмонии онҳоро нигоҳ дошта, афзалияти халқҳои таҳҷой ва миллатҳои хурдро дар мадди аввал мегузорад.			
13. Пуркуват кардани институтҳои демократӣ дар ҳама сатҳ, таъмини шаффофӣ ва тобеъияти идоравӣ, аз он ҷумла иштирок дар қабули қарор ва адолати судӣ.			
14. Ба таълими расмӣ ва омӯзиши тадриҷӣ дохил намудани дониш, арзиш, малакаҳои, ки барои тарзи ҳаёти устувор лозиманд.			
15. Ғамхорона муносибат кардан бо тамоми олами зинда			
16. Ташаккул додани маданияти таҳаммул, безӯрварӣ ва осоиштагӣ.			

Нақшаи тахминии дарсҳо

Дар саҳифаҳои оянда ба Шумо нақшаи тахминии дарсҳоро пешниҳод мегарданд, ки барои намоиши машқҳои ба матни Эълумияи Замин вобаста буда истифода мешаванд.

Фарқияти шароитҳои омӯзишро ба назар гирифта (маданияти гуногун, гурӯҳҳои синну соли, фарқи барномаҳои миллӣ), дастури мазкур ба сифати маводи универсалӣ дар ҳама ҳолатҳо истифода шаванда пешниҳод намегардад.

Лекин бо ҳаёлот ва муносибати эҷодкорона мусаллаҳ шуда, Шумо метавонед, ақидаҳои дар ин бахш овардашударо тағйир дода, мутобиқи шароит барои талабагонатон истифода баред.

Фан	Машқҳо
Дарси наққошӣ ва расмкешӣ	Аз тамоми матни Эълумияи Замин ва принципҳои он илҳом гирифта, талабагон плакат месозанд (метавонед дигар чизро эҷод кунед).
Забон ва адабиёт	Талабагон оиди Эълумияи Замин фикр ронда, фикри худро дар шакли иншо рӯи қоғаз меоранд.
Забонҳои хориҷӣ	Талабагон метавонанд захираҳои луғавии худро бо ёрии матни Эълумияи Замин зиёд карда, бо ҳамин забони хориҷиро такмил медиҳанд.
Таърих	Талабагон тағйирёбиҳои глобалии афзалиятнокро дар 50 соли охир дарк хоҳанд кард.
Фанҳои ҷамъиятӣ	Талабагон моҳияти «принципҳои умумиро» дар матни ҳамаи гуногуноҳи идрок ва эътиқоди мавҷудбуда муҳокима хоҳанд кард.
Риёзиёт	Талабагон ба ченкунӣ, ҳисоббарорӣ, муқоиса, таҳлили адад ва ғояҳои, ки фишоровариро ба муҳити зист ва беадолатии иҷтимоӣ намоиш медиҳанд, машғул мешаванд.
Иқтисодиёт	Талабагон арзиши экологӣ ва иҷтимоие, ки барои истеҳсоли мол ва хизматрасонӣ хароҷот шудаанд, дарк менамоянд.
Фанҳои дақиқ	Талабагон ба фаҳмиши он меоянд, ки Замин «Системаи мураккаб мебошад» ва муҳокима мекунанд, ки замин организми зинда аст ё не?
Экология ва технология	Талабагон саволи то чӣ андоза технология метавонад экосистемаҳоро иваз кунад, муҳокима мекунанд.

Дарсҳои эҷодкорӣ (Расмкашӣ)

Мақсад:

Аз Эълумияи Замин (ё ки принципҳои алоҳидаи он) илҳом гирифта, талабагон плакат мекашанд (мумкин аст дигар ифодаи бадеиро)

«Ҳавасмандгардони сахми маданият, санъат ва илм дар маориф барои рушди устувор»
Принсипи 146

Замина:

Дарсҳои эҷодӣ, ба монанди дигар самтҳои таълимӣ метавонанд дар ҳалли масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоии глобалӣ сахми худро гузоранд. Бо ёрии эҷодкорӣ талабагон метавонанд нуктаи назар ва ғамхорӣ хешро оиди Замин нишон дода, бо ҳамин зехн ва эҳсосоти худро нишон диҳанд.

Машқҳои пешниҳодшуда:

Иҷроиши ин машқро метавонед аз фаҳмондадиҳии он принципҳои Эълумияи Замин, ки синф интиҳоб кардааст ва дарки моҳияти ин принципҳо барои олами атроф дар таффақури талабагон, оғоз намудан мумкин аст. Баъд ба онҳо пешниҳод карда мешавад, ки яке аз принципҳоро интиҳоб карда, ғояи онро дар плакат ифода намоянд. Плакатҳое, ки талабагон эҷод мекунанд, дар синфхона овезон карда мешаванд; онҳо метавонанд лоиҳаҳои гурӯҳӣ ё фаръӣ бошанд. Принципҳо ва саволҳои барои муҳокима пешниҳодшуда поёнтар оварда шудаанд. Ҳамин машқҳоро бо ёрии мусиқӣ ё кӣ сахнаҷаи намоиш иҷро кардан мумкин аст.

Саволҳо барои муҳокимаи гурӯҳӣ:

- Чӣ тавр принсипи интиҳобкардаи Шумо, шахсан ба Шумо, оилаи шумо, мактаби шумо, ҷои истиқомат ва ба тамоми олам таалуқ дорад?
- Мисоле фикр кунед, ки ин принсип асосӣ ҳисоб мешавад.
- Чӣ тавр бо намоиш ин принсипро инъикос намудан мумкин аст?
- Ин ҳолатро дар расм ифода кунед, ё кӣ дигар тарзи намоиш додани ин принсипро интиҳоб кунед.

Принсипҳои пешниҳодшуда

Мақтаби ибтидоӣ	Мақтаби миёна
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Роҳ надодан ба бераҳмӣ нисбати ҳайвонҳо ва аз азобу кулфат ҳифз намудани онҳо (15а) ➤ Мустаҳкам кардани оилаҳо, таъмини бехатарӣ ва тарбия намудан дар муҳити муҳаббат ва дустии тамоми аъзоёни оила (11с) ➤ Нест кардани яроқи ядрой, химиявӣ, биологӣ ва дигар намудҳои яроқи қатли ом (16д) ➤ Мусоидат намудан ба тақсими баробари неъматҳо дар дохили миллат ва байни халқҳо (10а) ➤ Эҳтиром ва ғамхорӣ оиди ҷамоати зинда (1) 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Донишдон лозим, аст, ки хангоми қаноатманд будан аз эҳтиёҷи ҳаррӯза рушди инсон бояд ба муаррифии бештари худ, на ин ки зиёдтар аз худ кардан, нигаронида шавад. ➤ Ҳавасманд ва дастгирии ҳамдигарфаҳмӣ, якдилӣ ва ҳамкориҳои байни одамон, халқҳо ва давлатҳо (16а) ➤ Истифодабарии муносибатҳои дастҷамона барои ҳалли мочароҳои экологӣ ва дигар нофаҳмиҳо (16б) ➤ Истифодабарии захираҳои ҳарбӣ барои мақсадҳои ошошта (16с)

Забон ва адабиёт

Мақсад:

Талабагон дар бораи матни Эълумия фикр карда, нуқтаи назар ва мулоҳизаҳои худро оиди мазмун ва забони ҳуҷҷат, бо тарзи хаттӣ ифода мекунанд.

Замина:

- Дар тамоми рафти таърих нақли хаттӣ вазифаи муҳимро иҷро карда, одамонро тариқи ахборот ба дигаргунӣ хидоят мекард; роман, шеър ва мурочиатномаҳо ҳамчун воситаҳои дигаргунсозии иҷтимоӣ истифода мешуданд.

Эълумияи Замин бо даъвати рӯҳбаландкунандаи зерин анҷом меёбад: «Бигзор давраи мо дар хотири башарият ҳамчун вақти беҳтарин дар назди ҳаёт қарори қатъӣ, нигоҳдории имкониятҳои такомули Замин, қувват додани мубориза барои ҳақиқат, сулҳ ва беҳбудии ҳаёт, монад»

- Дар раванди навиштани Эълумияи Замин оиди шакл ва тарзи гузориши ҳуҷҷат, хусусан нисбати дарозии матн, истифодабарии расмӣ ё кӣ тарзи забони омирона, ёбландаи шоирона мубоҳисаҳои зиёд буданд.

Машқҳои пешниҳодшуда:

Мақтаби ибтидоӣ	Мақтаби миёна
<p>Ба талабагон вазифа медиҳанд шеър ё очерк нависанд, кӣ дар он:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Аз принципҳои Эълумия рӯҳбаланд бошанд ➤ Нишон диҳанд, ки баъди 25 сол Замиро чи тавр тасаввур мекунанд ➤ Фаҳмонда диҳанд, ки чӣ тавр вазифаи худро дар беҳтар гардонидани саёраи Замин мебинанд <p>Талабагон принципҳои бартаридоштаи Эълумияро интихоб мекунанд ва:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Иншо навишта мефаҳмонанд, ки барои чи ин принципро интихоб карданд. ➤ Принципҳои дӯстдошташонро дар гуруҳи хурд таҳлил мекунанд. ➤ Ҳамаи синф метавонанд якҷоя муайян кунанд, ки кадом принцип аз ҳама муҳимтар аст? 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мисолҳои ҳуҷҷатиеро интихоб кунед, ки онҳо сарчашмаи рӯҳбаландӣ ва қув-ваи ҳаракатдиҳандаи оммаи васеи одамон бошанд ва дар таърихи инсоният роли муҳимро бозида бошанд. ➤ Забони ин ҳуҷҷатҳоро бо забони Эълумияи Замин муқоиса кунед. ➤ Муайян кунед, ки онҳо ба гурӯҳи ода-мони гуногун ё ки монанд равона шудаанд? <p>Очерк, шеър, нақли кӯтоҳ, матни суруд ё ки баромад тайёр кунед то кӣ:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Як ё якчанд принципҳои Эълумияи Замиро фаҳмонад ё ки тасвир кунад. ➤ Ҳолати кунунии экологӣ ё ки ҷамиятиро тасвир кунад.

Машқҳои гурӯҳӣ (барои талабагони мактаҳои ибтидоӣ ва миёна)

Ин дарсҳо дар сурати ба 6 гурӯҳ ҷудо кардани талабагон самарани хуб медиҳанд. Ҳар як гурӯҳ аз пешгуфтори Эълумия яктогӣ банд гирифта, онро бо суҳанони худ иншо мекунанд. Баъд матни нави пешгуфторро гирифта асли онро дар овеза (плакат) гузаронида дар ягон ҷои намоёни синф овезон мекунанд.

Забонҳои хориҷӣ

Мақсад:

Талабагон калимаҳои луғавии худро бо ёрии Эълумияи Замин бой гардонидани бо ҳамин забони хориҷиашонро сайқал медиҳанд.

Background:

Эълумияи Замин бо зиёда аз 30 забони хориҷӣ дастрас аст. Ба сайти зерин муроҷиат намоед: <http://www.earthcharter.org>. Ҳар як калимаи Эълумияи чиддӣ интиҳоб мешуд ва қисми зиёди қоидаҳои он сарчашмаи баҳс қарор дошт. Баъди он ки талабагон матни Эълумияи Заминро бо забони таълимгирифташон мегиранд бисёр муҳим аст, ки мафҳум ва мундариҷаи он фаҳмонда шавад. Вобаста аз синну соли гурҳи Шумо, омӯзиширо аз тафсири барои кӯдакон мувофиқшудаи эълумия оғоз намудан мумкин аст, он дар сайт бо забонҳои гуногун дастрас аст.

«Ҳавасмандкунӣ ва дастгирии ҳамдигарфаҳмӣ, ҳамфикрӣ ва ҳамкориҳои байни одамон дар дохили як миллат ва байни дигар миллатҳо.»

Принсип 16а

Машқҳои пешниҳодшуда:

Мактаби ибтидоӣ	Мактаби миёна
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ба талабагон тафсири мувофиқкардашудаи муқаддима бо забони таълимгирифташон тақсим кунед. Мундариҷаи он метавонад асоси грамматикӣ забон, хониш ва машқҳо гардад. ➤ Талабагон тафсири муқаддимаи барои кӯдакон бударо дар забони таълимгириашон муқоиса карда, калимаҳои набударо дар ҷойҳои холӣ пур мекунанд. ➤ Шумо аз ҳуҷҷати мазкур ба забони хориҷӣ чизеро фаҳмидед, ки дар забони модарӣ ба Шумо нофаҳмо буд. ➤ Ягон калима ва ибораеро мушоҳида кардед, ки дар як забон вучуд дораду дар дигараш нест? Ба фикри Шумо ин бо чӣ вобаста аст? 	<p>Ба талабагон тафсири муқаддимаи синну соли мактаби миёнаро ба забони таълимиашон тақсим кунед.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Қадом масъалаҳои тарҷумаро ёфта метавонед? ➤ Мумкин аст тарҷумаи хуб кунем ё не? ➤ Шумо метавонед калима ё ибораеро ҷудо кунед, ки дар як забон ҳасту дар дигар забон не? Ба фикри Шумо ин бо чӣ вобаста аст? ➤ Сарсухани Эълумияи Заминро барои пурра гардонидани захираи луғавӣ, таҷрибаи хониш ва машқҳои забонӣ истифода кунед.

Таърих

Мақсад:

Тағйиротҳои афзалиятноки глобалии 50 соли охиrho дарк намудани талабагон.

Замина:

- Таърихи худи Эълomiaи Замин соли 1987, вақте, ки Комиссияи СММ оид ба Экология ва Инкишоф бо даъвати таъсис додани хуччати байналхалқӣ оид ба иникоси принципҳои бунёди рушди устувор мурочиат намуд, шуруъ шуд. Тартиб додани лоиҳаи Эълomia ва пешниҳоди он ба муҳокимаи ҷомеаи ҷаҳонӣ хангоми баргузории Саммити Замин соли 1992 дар Рио де Женейро ба нақша гирифта шуда буд, лекин ин маҷлис баргузор нашуд. Соли 1994 Морис Стронг, Котиби Генералии Саммит Засеси ва Михаил Горбачёв якҷоя бо ташабуси байналмиллалӣ Эълomiaи Замин баромад карданд. Дар натиҷаи баҳсу мулоҳизаҳои тӯлонӣ матни Эълomia дар шакли ҳозира соли 2000 пешкаш шуд.
- Дар тамоми рафти таърихи Эълomia ва Изҳорот оммаи зиёдеро рӯҳбаланд намуда, барои амал кардани он ҳидоят мекунад. Изҳороти умумии Ҳуқуқи Одам-яке аз мисолҳои ба мо маълум ба ҳисоб меравад, ки дар асоси он метавонед, раванди дарсро ба роҳ монед.

«Мо дар зинаи хатарноки таърихи За-мин қарор дорем, вақто одам ояндаи худро бояд интиҳоб кунад. Бо меъёри хеле нозук ва боҳамвобастагии олам оянда моро дар як вақт ҳам хатар ва ҳам умед интизор аст»
--

Машқҳои пешниҳодшаванда:

Мақтаби ибтидоӣ ва миёна
<p>Ба талабагон Изҳороти Умумии Ҳуқуқи Инсонро аз нуқтаи назари таърихӣ ҳикоя кунед.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Кадом ҳодисаҳо сабаби қабул шудани ин Изҳорот гардид?➤ Чӣ тавр изҳорот таъсис ёфт?➤ Кадом дигаргуниҳои олам сабаби қабул шудани эълomia гардиданд?➤ Дар Саммити Замин дар Рио де Женейро соли 1992 дар бораи чӣ сухан рафт? <p>Эълomiaи Заминро ба тамоми давраҳои таърихӣ вобаста кардан мумкин аст. Мисол, агар аз таърихи давраи мустамликаи Англисҳо будани Ҳиндустон ҳикоя кардан хоҳед, мо машқҳои зеринро пешниҳод мекунем:</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Кадом принципҳои Эълomia муборизони роҳи озодиро дар ҳиндустон рӯҳбаланд мекунад?➤ Мустамликадорони Англис чӣ?➤ Оё ҳиндуҳо хуччате доштанд, ки арзишҳо маънавӣ ва ҳақбудани амалҳои онҳоро муайян кунад?➤ Мустамликадорони Англис чӣ?➤ Принципҳои Эълomiaро номбар кунед, ки амали ҳар ду тарафро инкор кунанд.

Фаннҳои ҷамиятӣ - фалсафа, иҷтимоӣ, ахлоқ, дин

Мақсад:

Талабагон принципҳои асосии Эъломияро дар тамоми гуногунии он муҳокима мекунанд.

Замина:

- Бисёриҳо бар ақидаи онанд, ки Эъломияи Замин мавқеи умумии бисёр масъалаҳои ба фарҳанг ба дин вобастаро кушода медиҳад.
- Бо вучуди ин, баҳсҳо оиди он ки принципҳо метавонанд фикри алоҳидаи як нафар бошанд, давом доранд

Ба мо қатъияи зарур аст, ки оиди арзишҳои умуминисоние, ки асоси ахлоқии ҷомеаи ҷаҳонии ба вучудоянда мегарданд, фаҳмиши ягона дошта бошем. Бинобарон, иттифоқҳои ба орзуҳоамон мо принципҳои баҳамалоқаманди рушди устуворро ҳамчун стандарти умумие, ки ҳамаи одамон, институтҳо, соҳибкорон, ҳукумат ва ташкилотҳои байналмиллалӣ дар фаъолияти худ ба роҳбарӣ мегиранд, дар амал татбиқ намоем.

Пешниҳоди хотимавии сарсухан

Машқҳои пешниҳодшуда:

Мақтаби ибтидоӣ	Мақтаби миёна
<p>Нишондоди истифодаи барқи худро дар моҳи пештара ҳисоб кунед:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Чӣ қадар маблағ супоридед? ➤ Оилаи Шумо чи қадар барқ сарф кард? ➤ Арзиши барқ чанд аст? ➤ Чӣ тавр ба оилаи худ ёрӣ мерасонед, ки ҳар моҳ барқро сарфачӯи кунад? ➤ Агар ҳар моҳ оилаи Шумо 10% камтар барқ истифода кунад, дар як сол чи қадар барқ ва пул сарфа мешавад? <p>3 мамлақтро интихоб кунед, яктогӣ аз Осиё Амрикои Ҷанубӣ ва Аврупо. Дараҷаи саводнокии ҳар як мамлақатро муайян кунед (давомнокии ҳаёт ва ғайра).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Дар кадом мамлакат аз ҳама баланд аст ва барои чӣ? ➤ Дар кадом мамлакат аз ҳама паст аст ва барои чӣ? ➤ Фарқи нишондиҳандаҳои аз ҳама баланд ва пасти малакатҳо дар чист? ➤ Акнун нишондиҳандаҳои мамлақати худро ёбед? ➤ Ин нишондиҳандаҳои се давлат чӣ тавр таносуб доранд? (ҷадвал созед). 	<p>Ин машқҳо нобаробарии як қатор минтақаҳои олам ва сабабҳои баамаломадани ин нобаробарихоро нишон медиҳанд. Саволи охириро оиди нобаробарихо метавонед барои баҳс истифода баред.</p> <p>3 давлатро аз минтақаҳои калони олам ҷудо карда, даромади миёнаи солони онҳоро ба ҳар сари аҳоли дар ин давлатҳо ҳисоб кунед.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Мамлақати Шумо мавқеи чандумро ишғол мекунанд? ➤ «Даромади миёнаи солони ба дӯши аҳоли» чӣ маъно дорад? ➤ Ба рафти меёрҳои минтақавӣ мувофиқ аст ё не? ➤ Барои чи Шумо ба нишондоди «миёна» боварӣ надоред? ➤ Оё иникоси бехтари математикии ин нишондодҳо вучуд дорад?

Риёзиёт

Мақсад:

Талабагон нишондодҳои ададиеро, ки ба табиат таъсири манфӣ мерасонанд ва сабаби беадолатии иҷтимоӣ мегарданд чен, ҳисоб, муқоиса ва таҳлил мекунанд.

Тарзҳои ҳукмфармон истеҳсолот ва истеъмол ба муҳити зист зарар оварда, захираҳои табииро касод гардонда, ба ғавти намудҳо меоранд... Даромад аз инкишоф нобаробар тақсим мешавад ва тафовут байни доро ва камбизоатҳо афзун мегардад. Пешгуфтори Эъломияи Замин

Замина:

- Истеъмоли барқ аз тарафи инсоният меафзояд; захираҳои табиӣ барқароршаванда назар ба им-кониятҳои азнавбарқарошавӣ бештар истифода мешаванд; таркиби кимиёвӣ атмосфера дар 100 соли охир хеле тағйир ёфтааст.
- Таҳлили дақиқи миқдории вазъи муҳити зист, ба-рои фаҳмиши тағйирёбиҳои глобалӣ хеле муҳим аст.
- Мушоҳидаи нишондодҳои гуногуни инкишоф кӯмак мерасонад, ки нобаробари иҷтимоӣ байни давлатҳо ва дохили ҳуди давлат иникос карда шаванд.
- Машқҳои дар поён овардашуда метавонанд ададҳое, ки ҳолати нобудшавии намуди ҳайвонот ва растаниҳо, маҳви ҷангалҳо ва ғ.-ро дар бар мегиранд, истифода шаванд.

Машқҳои пешниҳодшуда:

Мақтаби ибтидоӣ	Мақтаби миёна
<p>Нишондоди истифодаи барқи худро дар моҳи пештара ҳисоб кунед:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Чӣ қадар маблағ супоридед? ➤ Оилаи Шумо чи қадар барқ сарф кард? ➤ Арзиши барқ чанд аст? ➤ Чӣ тавр ба оилаи худ ёрӣ мерасонед, ки ҳар моҳ барқро сарфачӯи кунед? ➤ Агар ҳар моҳ оилаи Шумо 10% камтар барқ истифода кунед, дар як сол чи қадар барқ ва пул сарфа мешавад? <p>3 мамлактро интихоб кунед, яктогӣ аз Осиё Амрикоӣ Ҷанубӣ ва Аврупо. Дараҷаи саводнокии ҳар як мамлактро муайян кунед (давомнокии ҳаёт ва ғайра).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Дар кадом мамлакат аз ҳама баланд аст ва барои чӣ? ➤ Дар кадом мамлакат аз ҳама паст аст ва барои чӣ? ➤ Фарқи нишондиҳандаҳои аз ҳама баланд ва паст малакатҳо дар чист? ➤ Акнун нишондиҳандаҳои мамлакати худро ёбед? ➤ Ин нишондиҳандаҳои се давлат чӣ тавр таносуб доранд? (ҷадвал соzed). 	<p>Ин машқҳо нобаробарии як қатор минтақаҳои олам ва сабабҳои баамаломадани ин нобаробарихоро нишон медиҳанд. Саволи охиронро оиди нобаробарихо метавонед барои баҳс истифода баред.</p> <p>3 давлатро аз минтақаҳои калони олам ҷудо карда, даромади миёнаи солони онҳо ба ҳар сари аҳоли дар ин давлатҳо ҳисоб кунед.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Мамлакати Шумо мавқеи чандумро ишғол мекунад? ➤ «Даромади миёнаи солони ба дӯши аҳоли» чӣ маъно дорад? ➤ Ба рафти меёрҳои минтақавӣ мувофиқ аст ё не? ➤ Барои чи Шумо ба нишондоди «миёна» боварӣ надоред? ➤ Оё иникоси бехтари математикии ин нишондодҳо вучуд дорад?

Иқтисодиёт

Мақсад:

Талабагон оиди мафҳуми арзиши экологӣ ва ҷамиятии мол ва хизматрасонӣ малака пайдо мекунанд.

Замина:

Барои он ки таъсири омилҳоро ба муҳити зист баҳо диҳем, лозим меояд, харочот ва даромади онро дар лоиха нишон дода чен кунем. Аммо он чизҳоеро, ки мо хеле кадр мекунем, баъзан бо эквиваленти пулӣ чен кардан хеле мушкил ё ноимкон аст.

Вақте қарор бо сарф ё даромади шахсе, ки ба қабули қарор муносибате надорад амалӣ мешавад, дар бештари ҳолатҳо ба фаъолияти иқтисодӣ оқибатҳои ғайриқаноатбахш меорад. Кӯтоҳи суҳан, он касе барои қарор ҷавобгар аст, ба ҳамаи масраф ва даромад аз фаъолият ҷавобгар нест. Аз сабаби он, ки он касе қарор мебарорад дар бисёр ҳолатҳо фикр намекунад, ки қисми зиёди ин қарорҳо таъсири манфӣ доранд, на ин ки мусбат.

Чорабиниҳои пешниҳодшаванда:

Мактаби миёна
<p>Экосистемаҳои табиӣ ба мо имконият медиҳанд, мол ва хизматрасонии зиёд дошта бошем.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Баъзе молҳои истеҳсолӣ ва хизматрасонии бепулро барои мо номбар кунед. Бинобар он ки онҳо бепуланд, одамон онҳоро то чи тавр баҳои ҳақиқӣ медиҳанд?➤ Барои чи ҳаво барои мо бепул аст, гарчанде аз норасогии он ба ҳалокат расидан мумкин аст, вале тилло нархи хеле гарон дорад, гарчанде бе он мо зистан метавонем?➤ Ин муқаррарист, ки ҳаво бе пул мебошад? Магар ҳолатҳои ҳастанд, ки онро сӯистеъмол мекунанд?➤ Чӣ тавр сӯистеъмолкунии «бепули», мол ва хизматрасонию барҳам додан мумкин аст? <p>Ду намуди саноатро гиред, ки яке оқибатҳои миқдории мусбӣю манфии фаъолияти иқтисодӣ дошта бошад ва дигараш миқдори хеле кам. Мавзӯи фаъолияти иқтисодии беруниро дар матни Эъломияи Замин таҳлил кунед.</p> <p>Дар гурӯҳҳои навҷандон калон рекламаи кӯтоҳи телевизиониро оид ба муҳим будани қарорҳои ширкатҳои масъули экологӣ ва иҷтимоӣ ба маҳсулоти истеҳсолкардаи худ фикр карда бароед.</p> <ul style="list-style-type: none">➤ Кӣ метавонад ба ин рекламаҳо сармоягузори кунад ?➤ Барои чӣ дар телевизион ин гуна эълонҳоро намоиш намедиҳанд?

Биология

Мақсад:

Талабагон дарк мекунад, ки Замин – «системаи комплексӣ» мебошад ва таҳлил мекунад, ки вай организми зинда аст ё не.

Пешгуфтори Эъломияи Замин тасдиқ мекунад, ки “Устувории ҷамоаи зинда ва беҳбудии одамон аз саломат нигоҳ доштани биосфера ва тамоми экосистемаҳои он, гуногунии растаниҳо ва ҳайвонот, ҳосилхезии замин, оби тоза ва ҳавои тоза вобаста аст.”

Замина:

- Новобаста аз он ки олимони хусусияти системаи доштани сайёраи Замиро эътироф кардаанд вале, то ҳол ба кадом система марбут будани он мавриди баҳс аст. Баъзеҳо тасдиқ мекунад, ки Замин – организми зинда аст. Дигарҳо бар он ақидаанд, ки дар сайёра сокинони зинда маскан ёфтаанд.
- Олими Инглис Лавлок назарияи худ, назарияи Геяро пешниҳод намуд, ки он ҳаётро дар рӯи Замин танзимдиҳандаи хос ҳисобида, барои ҳасти он шароит фароҳам меорад.

Машқҳои пешниҳодшуда:

Мақтаби ибтидоӣ	Мақтаби миёна
<p>Мисолҳоеро пешниҳод кунед, ки системаҳои экологиро дар муҳити мақтаб ва хона нишон дода тавонанд (мисол, хонаи мӯрчагон ва ғайра).</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Системаи онҳо чи тавр кор мекунад? ➤ Экосистемаҳои худро созед (ҳок, таркиби нуриҳои маъданӣ, кирмҳо). ➤ Кадом иловаҳои беруна барои ҳасти ин экосистема лозим аст (мисол, об, рӯшноии Офтоб ва ғайра)? ➤ Системаи Шумо ягон навоарӣ дорад ё не? 	<p>Таҳлил кунед, то ҷӣ андоза изҳороти «Замин организми зинда аст», илман асоснок шудааст.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Организми зинда кадом тавсифҳоро дорад? ➤ Гирдгардиши карбогидридҳо, гардиши ҳуни ҳайвонотро ба хотири Шумо меорад? – оё сайёраи Замин даври худро дорад, ки дар он тавлид, инкишоф ва фавтидан мушоҳида шаванд? ➤ Барои организми зинда ҳисоб шудан, вазифаи такрористехсолкуниро иҷро кардан зарур аст ё не? ➤ Оё мумкин аст, мо бар ақидаи Замин организми зинда аст ё, объекте, ки дар он организмҳои зинда маскан ёфтаанд, бошем. <p>Таҳлил кунед, ки назарияҳои илмӣ оиди зинда ё ғайри зинда будани Замин ба муносибати мо ба табиати «ғайризинда» чи тавр таъсир мерасонад?</p>

Экология/ технология

Мақсад:

Талабагон имконияти иваз кардани экосистемаҳоро бо технология муҳокима мекунанд.

Замина:

- «Мол ва хизматрасонии» табииро экосистемаҳое ҳосил мекунанд, ки қобилияти худидорақунӣ ва худнигоҳдориро дороанд. Бо даҳлати инсон ин гуна экосистемаҳо метавонанд, вайрон ё ки тамоман нест шаванд. Масалан, дар вақти нисбатан кӯтоҳ ҷангалро бурида нобуд кардан мумкин аст, вале барои бо вучуд овардани ҷангал мӯҳлати тулонӣ лозим аст.
- Барои он, ки мо аз маҳсулот ва хизматрасонии табиӣ доимо бараҳманд бошем, фаъолияти инсон ҷиҳати истифодаи захираҳои табиӣ бояд бошуурона, бидуни зараровариҳо ва аз қобилияти барқарор кунандагии экосистемаи табиат боло набошад.
- «Некбинони технологи» тасдиқ мекунанд, ки ба ивази ҳар як мол ва хизматрасонии экосистемаҳои табиӣ мумкин аст, технологияи аз тарафи одам сохта шуда ҷорӣ карда шавад. Дигарон бошанд тасдиқ мекунанд, ки вазифаҳои алоҳидаи экосистемаҳо, хусусан равандҳои атмосфериро технологияҳо иваз карда наметавонанд.

Чорабиниҳои пешниҳодшуда:

Мақтаби ибтидоӣ	Мақтаби миёна
<p>Оид ба истифодабарии технология, дар он ҷое, ки табиат қобилияти истехсолро дорад, мисол оред?</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Баргари он дар ҷӣ аст? ➤ Кадом масъалаҳо дар ин ҷо пайдо мешаванд? ➤ Акнун мамлакатеро тассавур кунед (мамлақати худро) соқинони он дар шаҳрҳои зерин гунбазҳо зиндагӣ мекунанд ва дар он ҷо растанӣ ва ҳайвоноти ёбӣ мушоҳида намешаванд. Оё Шумо мехоҳед, соқини ҷунин мамлакат бошад? ➤ Вазифаи Шумо дар пешгирии ҷунин пешомад дар ҷист? 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Мисолҳои фикр кунед, ки инсон барои истехсоли мол ва хизматрасонӣ ба ҷои экосистемаҳои маҳалӣ технологияи ҳозиразамонро истифода мекунанд (мисол, коркарди замин, хоҷагии моҳипарварӣ, тозақунӣ об ва ғайра). Оё технология метавонад қори экосистемаи глобалиро иваз кунад, мисол, вазифаи ҳифзи атмосфераро? ➤ Захираи кадом наҳҳо, сӯзишворӣ ва маводҳои ғизоӣ аз экосистемаҳои табиӣ ба даст оварда мешаванд? ➤ Дар мавриди вучуд надохтани экосистемаи табиӣ оё технология қобилияти таъминоти миқдори зарурии маҳсулотро дорад. Кадом вақт технология як қисмати масъала ва кадом вақт як қисмати ҳалли он мегардад? <p>Тассавур кунед оламеро ки дар он атмосфера вучуд надорад, одамон бошанд дар шаҳрҳои зиндагӣ мекунанд, ки бо гунбаз муҳофизат шудаанд, оламе, ки дар он флора ва фаунаи ёбӣ ҷой нест. Ҷунин олам аз нуқтаи назари технология имкон аст, ё не?</p>

Усулҳои гуногуни таълим

Поёнтар рӯйхати мухтасари маводҳои пешниҳод шудаанд, ки Шумо метавонед дар қорҳои худ истифода баред.

1. Маркази иттилоотии Эълумияи Замин дар низомии Online.

Ин базаи васеи маълумотҳо зиёда аз 600 сарчашмаҳои шакли рақамиро, ки ба мавзӯи Эълумияи Замин дахл доранд, дар бар гирифтааст; онҳоро бе мушкили дар Веб-сайти Эълумияи Замин сабт шудаанд. Дар байни маводҳо бештар – ҳуҷҷатҳо оиди ташкил намудани Эълумияи Замин, пешкаш намудан дар барномаи *power point*, ҳисоботҳои солона, маводҳои таълимӣ, китобча, роҳнамои семинарҳо, навигариҳо ва ғайра пешниҳод шудаанд.

Мухтасар дар бораи категория ва мундариҷаи базаи маълумотҳо

1.1 Китобчаи Эълумияи Замин (бо забонҳои англисӣ, испонӣ, фронсавӣ, олмонӣ ва ғайра).

1.2 Раҳнамо оиди Эълумияи Замин (забонҳои англисӣ ва испонӣ).

1.3 Муаррифии *Power point* (Муаррифии зиёда аз 10 лоиҳаҳои гуногуни Эълумия).

1.4 Ҳисоботи солона ва варақаҳо (Ҳисобот ва варақаҳои ҳарсола аз соли 1997).

1.5 Аҳбори навигариҳо (Аз июни соли 2000).

1.6 Маърӯзаҳо (Зиёда аз 70 маърӯза оид ба Эълумия).

1.7 Мақола ва дигар қорҳо (Зиёда аз 30 ҳуҷҷати чопнашуда оиди Эълумияи Замин).

1.8 Нашрҳо (Зиёда аз 30 нашр оиди Эълумия дар 16 саҳифа).

1.9 Ҳисобот оиди чорабиниҳо (Ҳисоботҳои интихобӣ аз он ҷумла саммити Йоханесбург).

2.0. Чараёниҳои сӯҳбатҳо (Дахҳо ҳисобот оиди сӯҳбатҳои тӯлонӣ).

2.1. Дахтат қардани аризаҳо (Матни интихобии аризаҳои дахтатшуда).

2.2. Мусоҳиба: 3 дар амал (6 мусоҳиба аз шахсоне, ки ба Эълумия сару қор доранд).

33) Маълумот: Эълумияи Замин (Зиёда аз 50 маводи таълимӣ дар асоси маводҳои Эълумияи Замин сохта шуд ва ба се дараҷа тасниф шуда, дар поён оварда шудаанд. Ҳисобот дар саҳифаи 15 пурратар нишон дода шудааст).

3.1. Мақтаби ибтидоӣ ва миёна.

3.2. Маълумоти олий.

3.3. Таълимоти ғайрианъанавӣ.

4) **Ҷамоати маҳаллӣ:** (Мисолҳои зиёде маълуманд, ки ҷамоаҳои маҳаллӣ принципҳои Эълумияи Заминро дар ҳаёт амалӣ мекунанд)... ва бисёр дигар категорияҳо. Categories.

2. Тадқиқотҳои васеъ оиди Эълумияи Замин.

Сухан дар бораи маълумотномаи 100 саҳифагӣ бо номи Эълумияи Замин меравад: Раҳнамо барои қори амалӣ. Вай чараёни таъсис ёфтани Эълумияи Заминро қушода, ҳар як принципо онро дар алоҳидагӣ шарҳ медиҳад. Муаллифони он Элизабет Ферреро ва Джо Холланд аз донишгоҳи Св. Томасаи штати Флоридаи ИМА мебошанд. Тафсири ин ҳуҷҷатро ба забони англисӣ Шумо метавонед дар сайти: www.ecreflection4action.org. ёбед. Дар ин ҷо инчунин тафсири он ба забони португалӣ ва италиявӣ дастрас аст.

3. CD/DVD барои паҳн кардани принципҳои Эълумияи Замин.

Pour la Terre, итиҳоди ғайритиҷоратии экологӣ буда, таъсиси лоиҳаи мусиқии CD ва мачмӯи мушоияткунандаи мактабӣ барои кӯдакони аз 5 то 13 соларо ба ўҳда гирифтааст. Суруди онро оҳангсозони мамлакатҳои гуногун навиштаанд, ки ҳар яки он як ё якчанд принципҳои Эълумияро инъикос мекунад. Ин мавод дар муассисаҳои таълимии тамоми гушаю канори олам бепул паҳн карда мешавад ва онро ба воситаи ташкилоти ЮНЕСКО, Фонди умумичаҳонии ҳифзи кӯдакон, Эълумияи Замин дастрас кардан мумкин аст.

4. Китоби Эълумияи Замин дар амал.

Дар роҳи рушди ҷаҳони инкишофёбанда: китоби Эълумияи Замин дар амал, дар таҳрири Питер Блейз Коркоран, мушовири калони Котибот оид бо ҳамкорӣ бо нашриётҳои NCDO ва Kit Publishers дар Нидерландия ба таъб расидааст. Ин китоб гуногуншаклии амалиётҳоро оиди истифодабарии Эълумияи Заминро нишон медиҳад. Китоб ба муносибати 5 солагии Эълумияи Замин чоп шуда, нуктаи сарҳисоби он аз Ташабуси дар аввали ҳазорсолаи нав пешниҳодшуда оғоз меёбад.

Ин нашр муфид будани истифодаи Эълумияи Заминро дар шароити гуногуни фарҳангӣ ва ҷуғрофӣ, қобилияти бартараф кардани монетаҳои гуногуни динӣ (Мисол, Ислон ва Насронӣ), ҷамияти шимол ва ҷануби Заминро нишон медиҳад. Китоб сохтори принципҳои Эълумияи Заминро нигоҳ дошта, самарои онҳоро дар ҳалли масъалаҳои глобалии ҷаҳон мекушояд.

5. ЮНЕСКО - барномаи таълимии байналмиллалии мултимедийни

Ба сифати як қисмати барномаи «Таълим барои рушди устувор», ЮНЕСКО инчунин барномаи таълимии мултимедийниро барои муаллимон бо номи «Таълим барои ояндаи рушди устувор» тайёр намудааст. Соли 2002 дар Интернет тафсири сеюми ин барнома пешниҳод шуда буд. Барнома модулҳои зиёда аз сад соатро барои инкишофи таҳассусии муллимон, тартибдиҳандагони барномаҳои таълимӣ, мутасаддиёни сиёсати таълимӣ ва муаллифони маводҳои таълим пешкаш кардааст. Вай мачмӯи баҳамалоқаманди Консепсияи рушди устувор ва тариқаҳои истифодаи онро дар барномаҳои таълимии умумӣ аз нигоҳи арзишҳо, ахлоқ ва усулҳои омузиш, ки омӯзгорон метавонанд, истифода кунанд, таъмин мекунад. Шаклҳои мултимедӣ ба муаллимон имконият медиҳанд, ки дар гуруҳҳои начандон калон ва дар минтақаи ҷудоғона мустақилона, тариқи худомӯзи мансаҳои ананавиро бартараф карда, ахбороти навро дастрас кунанд. Маводе, ки дар бораи он суҳан меравад қисми зиёди фасли Эълумияи Заминро дар бар мегирад ва тарзҳои ба Эълумияи Замин дохилшавиро пешниҳод мекунад. Маводро дар сайти зерин дастрас кардан мумкин аст: <http://www.unesco.org/education/tlsf/>

ПЕШГУФТОР.

Мо дар марҳилаи хатарноки таърихии Замин қарор дорем ва вақти он расидааст, ки инсоният бояд оянда худро интихоб кунад. Бо вучуди он ки олам бештар бо ҳам алоқаманд мегардад, лекин оянда моро эҳтимол хатарҳо ва умедҳои калон дар пешанд. Дар роҳи пешрафт мо бояд дарк кунем, ки бо вучуди тамоми гуногуниҳои фарҳангӣ ва тарзи ҳаёт, мо як оилаи инсоният ва як ҷамоаи Замин буда тақдири умумӣ дорем. Мо бояд якҷо шуда ҷамияти глобалии наве созем, ки асоси он эҳтироми табиат, ҳуқуқи умумии инсонӣ, адолати иқтисодӣ ва фарҳанги ҷаҳонӣ бошад. Барои ин лозим аст, ки мо халқҳои рӯи Замин ҷавобгарии худро дар пеши якдигар барои ҷамияти бузурги зинда ва насли оянда, эълон намоем.

Замин – хонаи умумии мо

Инсоният як қисми бузурги инкишофёбандаи Кайҳон ба ҳисоб меравад. Хонаи мо, Сайёраи Замин – зинда буда, нодиртарин ҷамоаи ҳаётро дар худ мебарад. Қувваҳои гуногуни табиӣ ҳастии моро зери хатар мегузоранд, лекин Замин барои инкишофи ҳаёт тамоми шароитро муҳаё месозад. Қобилияти барқарокунии ҷамоаи зинда ва беҳбудии одамон, аз ҳифзи биосфера ва тамоми экосистемаҳои он, гуногунии бойи растанӣ ва ҳайвонот, ҳосилхезии Замин, тозагии ҳаво ва об вобастагии калон доранд. Ғамкорӣ ба ҳифзи муҳити зист, захираҳои табиӣ, ки беохир нестанд, вазифаи тамоми халқҳо ба ҳисоб меравад. Ҳифзи қобилияти зист, гуногунӣ ва зебогии Замин қарзи муқаддас мебошанд.

Вазъи глобалӣ

Тарзҳои истеҳсолот ва истеъмолоти имрӯз ҳукмфармо ба харобшагии муҳити зист, қассодии захираҳои табиӣ ва нобудшагии намудҳои биологӣ оварда мерасонанд. Ҷамоаҳо вайрон мешаванд. Даромад аз инкишофи иқтисодӣ нобаробар тақсим карда мешавад ва тафовут байни бой ва камбағал зиёд мегардад. Дар тамоми олам беадолатӣ, камбизоатӣ ва қашоқӣ паҳн шуда, сабаби андӯху одамон мегарданд. Афзоиши бе маҳдудияти аҳоли сабаби вазнинии системаҳои иҷтимоӣ ва экологӣ гардид. Асосҳои амнияти глобалӣ зери хатар мондааст.

Даъватҳои минбаъда

Дар назди мо интихоби ташаккули иттиҳоди умумибашарӣ бо мақсади ғамхорӣ байни ҳам истодааст, дар мавриди муқобил моро хатари худмахшавӣ ва аз байн рафтани гуногуншаклии ҳаёт таҳдид мекунад. Мо бояд дарк кунем, ки дар шароити қонеъ гардонидани талаботи тамоми одамон, мо бояд худро бештар ҳамчун шахсият нишон диҳем, на ин ки дороги худро намоиш диҳем. Мо дониши ва технологияи муқамале дорем, ки ба муҳити зист камтар таъсир карда, тамоми талаботи одамонро таъмин намоем. Пайдошагии ҷамияти шаҳрвандии глобалӣ имконият медиҳад, ки олами демократии ва инсондӯстро созем. Масъалаҳои экологӣ, иқтисодӣ,

сиёсӣ, иҷтимоӣ ва рӯҳии мо бо ҳам алоқаманд буда, барои ҳалли онҳо табдирҳои якҷоя андешем.

Масъулияти умумӣ

Барои амалӣ шудани ин кӯшишҳо мо бояд бо ҳисси маълумоти умумӣ, худро бо тамоми ҷамоаи олам ва муҳити атрофи ҳамбаста донем. Мо ҳамзамон шаҳрванди давлатҳои гуногун ва олами том мебошем ва бо ҳам алоқаи маҳдуд ва ҳам алоқаи васеъ дорем. Ҳар яки мо барои имрӯз ва фардои инсоният дар рӯи Замин ҷавобгарем. Ғояҳои якдилӣ ва умумияти мо бо олами зинда боз ҳам устувор мегардад, ба шарте, ки мавқеи одамро дар табиат миннатдорона ва хоксорона муайян карда тавонем. Мо бояд ҷамияти ягона созем. Барои ҳамин бо умеди якҷоягӣ, мо чунин принципҳои баҳамалоқаманди рушди устуворро ба сифати стандартҳои умумӣ пешниҳод мекунем, ки фаъолияти тамоми одамон, ташкилотҳо, ҳукумат ва институтҳои байналмиллиро тасдиқ кунанд.

Принсипҳо

1. Эътиром ва ғамхорӣ оиди ҷамоаи зинда

1. Эътиромҳои Замин ва ҳаёт бо тамоми гуногуниаш

а) Бо ҳам алоқаманд будани тамоми мавҷудоти рӯи Заминро эътироф карда бояд донист, ки ҳар як шакли ҳаёт новобаста аз моҳияти он барои одам арзишҳои худро дорад.

б) Ба вучуд овардани боваринокӣ оид ба аз ҳам ҷудонашавандагии ҳар як шахсият ва қудратҳои зеҳнӣ, истеъдод, фаъолият ва ахлоқи инсоният.

2. Ғамхори оиди ҷамоаи зинда бо дарки раҳму шафқат ва муҳаббат

а) Эътироф намудани он, ки мо ба ғайр аз ҳуқуқи соҳиб будан, идора қадан ва истифодаи захираҳои табиӣ, ўҳдадор ҳастем, ки зараррасониरो ба муҳити зист пешгири карда, ҳуқуқи одамонро ҳифз намоем.

б) Бояд тасдиқ намоем, ки дар баробари инкишофи озодӣ, дониш ва имкониятҳо, ўҳдадорӣҳои мо ҷиҳати мусоидат ба васеъгардонии манфиатҳои умумӣ боз ҳам зиёд мегарданд.

3. Сохтани ҷамиятҳои демократии устувор ва сулҳҳо, боадолат ва иҷтимоии якҷоя.

а) Бо он бояд мувоффақ шуд, ки ҷамият дар тамоми сатҳ ҳуқуқи инсон ва озодии онро кафолат диҳанд, ва имконият фароҳам оваранд, ки ҳар кас тавонад, тавоноии худро дар амал истифода барад.

б) Кӯшишҳо барои боадолатии иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, ба ҳар одам фароҳам сохтани имконият ҷиҳати захираи зарурии воситаҳои зиндагонӣ бо ҳисси масъулияти экологӣ.

4. Файз ва зебогии Заминро барои насли имрӯза ва фардо нигоҳ доштан.

а) Бояд эътироф кард, ки амалҳои озодонаи ҳар шахс талаботи насли ояндаро муайян мекунад.

б) Ба насли оянда додани арзишҳо, анъанаҳо ва институтҳое, ки дар ояндаи дур гулгулшукуфӣи ҷамоаҳо инсонӣ ва экологиро дар рӯи Замин дастгирӣ мекунанд.

Барои иҷроиши ин 4 ӯҳдадории асосӣ лозим аст:

II. Ягонагии экологӣ

5. Ягонагии системаҳои экологии Заминро хифз ва барқарор намуда, диққати махсусро ба гуногунии биологӣ ва ҷараёнҳои табиие, ки устувории ҳаётро таъмин мекунанд, додан лозим аст.

- а) Дар тамоми сатҳи чунон нақша ва меъёрҳои рушди устуворро қабул кардан лозимад, ки бо кӯмаки онҳо нигоҳдошт ва барқароркунии муҳити зист яке аз қисмҳои ҷудонопазири тамоми ташабусҳои инкишоф дар оянда гарданд.
- б) Барои хифзи системаҳои ҳаёттаъминкунандаи Замин, дастгирии гуногунии биологӣ ва нигоҳдории табиати мо мамнӯнгоҳҳои биосферавӣ ва табииро таъсис дода, инчунин акватория ва заминҳои то ҳол нодастрасро бояд хифз кунем.
- в) Ҳамкорӣ дар самти барқарор намудани намудҳои, популятсия ва экосистемаҳои, ки дар ҳолати нобудшавӣ қарор доранд.
- г) Идора кардани истифодаи захираҳои барқароршаванда ба монанди об, хок, маҳсулоти ҷангал ва сокинони баҳр тавре, ки қобилияти ҳаётии экосистемаҳо вайрон карда нашавад.
- д) Назорат кардан ва аз байн бурдани модификатсияҳои бегонаи генетикӣ, ки барои намудҳои маҳалӣ ва муҳити зист зарароваранд.
- е) Идора кардани истихроҷ ва истифодаи захираҳои барқарорнашаванда аз қабилӣ маъданҳо, маҳсулоти сӯзишворӣ, то ҳадди аққал паст кардани харобшавии онҳо.

6. Пешгирии зараррасонии муҳити зист яке аз тарзҳои беҳтарини муҳофизати экологӣ, интиҳоби роҳи муносибати эҳтиёткорона дар ҳолати надоштани дониш ё ахбори нокифоя.

- а) Барои пешгирии зарари ҷиддӣ ва бебозгашт дар ҳолати оиди ин масъала надоштани ахбори илмӣ андешидани чораҳои зарурӣ.
- б) Аз он нафароне, ки ба фикри онҳо фаъолиятшон ба муҳити зист таъсири манфӣ намерасонад, талаб кардани далелҳои шанъӣ ба ҷавобгари кашидани онҳо.
- в) Кафолат додан ба он, ки дар рафти қабули қарорҳои омилҳои оқибати фаъолияти ғайримустақим, фосилавӣ ва глобалии одам ба назар гирифта шудаанд.
- г) Пешгирии олудашавии тамоми қисмҳои муҳити зист ва ҷамъшавии радиактивҳо ва моддаҳои захрнок.
- д) Даст кашидан аз амалиётҳои ҷангие, ки ба муҳити зист зарар мерасонанд.

7. Истифодаи чунин тарзҳои истехсолот, истеъмолот ва такрористехсолкунии, ки хифзи имкониятҳои барқароркунии Замин, ҳуқуқи инсон ва беҳбудии ҷамъиятро кафолат медиҳад.

- а) Партовҳои дар натиҷаи истехсолот ва истеъмол пайдошударо кам карда, тарзи аз нав истифода ва коркарди онҳоро истифода бурда, аз ҷониби системаҳои экологӣ аз худ намудани боқимондани партовҳоро бояд таъмин кард.
- б) Самаранок ва сарфакорона истифода бурдани энергия, зиёд кардани истифодаи сарчашмаҳои энергияи барқароршаванда ба монанди Офтоб ва бод.

- в) Таъмини шароит барои таъсиси технологияҳои аз ҷиҳати экологӣ тоза.
- г) Ба системаи нархгузори бозоргонӣ дохил кардани арзишҳои пурраи экологӣ ва иҷтимоии маҳсулот ва хизматрасонӣ, инчунин ба истеъмолкунандагон фароҳам овардани имконият ҷиҳати интихоби маводи ғизоии мувофиқ ба стандартҳои иҷтимоӣ экологӣ.
- д) Кафолати ҳуқуқи ҳама ба соҳаи тандурустӣ, ки саломатии репродуктивӣ ва ҷавобгарии таҷдидро таъмин менамояд.
- е) Азхуд кардани тарзи ҳаёти бо сифат ва аз ҷиҳати моддӣ серу пур.

8. Омӯзиши инкишофи устувори экологӣ ва мусоидат намудан ба мубодилаи қушод ва истифодаи васеи донишҳои азхудкарда.

- а) Дастгирии ҳамкориҳои илмӣ ва техникаӣ байналмилалӣ дар соҳаи рушди устувор, равона намудани диққати асосӣ ба давлатҳои тараққикардаи тоза.
- б) Эҳтиром ва нигоҳ доштани донишҳои анъанавӣ ва ғояҳои хирадмандонаи фарҳангҳои гуногун, ки ба ҳифзи муҳити зист ва беҳбудии одамон сахмгузоранд.
- в) Таъмини дастрасии озодона ба ахбороте, ки барои саломатии одам ва муҳити зист тааллуқ доранд, бахусус инженерияи геннҳо.

III. Адолати иҷтимоӣ ва иқтисодӣ

9. Решакан кардани камбизоатӣ, эътироф кардани он, ҳамчун тақозои ахлоқӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ.

- а) Кафолат додани ҳуқуқи инсон ба оби ошомидани, ҳавои тоза, маҳсулотҳои барои саломатӣ безарар, оби олуданашуда, истиқоматгоҳ ва шароити мувофиқи санитарӣ, диққати зарурӣ ба захираҳои миллӣ ва байналмилалӣ.
- б) Кафолати ҳуқуқи одамон ба таълим ва захираҳои, ки барои воситаҳои устувори ҳаёт лозиманд. Пешбинии ҳифзи иҷтимоии шахсоне, ки имконияти худтаъминкуниро надоранд.
- в) Радшудагонро эътироф намудан ҳифзи озордидагон, кӯмак ба кулфатзадагон, эҳтироми ҳуқуқи онҳо ҷиҳати амалӣ гардонидани кӯшишҳо ва имкониятҳои худ.

10. Ба он кафолат бояд дод, ки фаъолияти иқтисодӣ ва институтҳо дар тамоми сатҳ рушди боадолатона ва устувори инсонро дастгирӣ намоянд.

- а) Ҳамкорӣ барои баробар паҳн кардани неқӯаҳволӣ дар ҳудуди як давлат ва байни давлатҳои гуногун.
- б) Давлатҳои тарқикардаи тоза дастгирӣ карда, ба онҳо кӯмаки ҳамҷонибаи зеҳнӣ, молиявӣ, техникӣ ва иҷтимоӣ расонида, аз супоридани қарзҳои калони байналмилалӣ озод кардани онҳо.
- в) Кафолат бар он, ки савдои ҷаҳонӣ барои истифодаи устувори захираҳо, ҳифзи муҳити зист ва муқаррар кардани стандартҳои пешқадами меҳнати шароит мусоид намояд.
- г) Талаб кардан лозим аст, ки ширкатҳо ва ташкилотҳои молиявӣ байналмилалӣ ба нафъи ҷамъият фаъолияти шаффоф дошта бошанд ва ба оқибати фаъолиятҳои масъулият ҳис кунанд.

11. Тасдиқ кардани баробарии чинсҳо ва боадолатӣ ҳамчун шартӣ асосии рушди устувор ва ба ҳама баробар дастрас будани маълумот, тандурустӣ ва имкониятҳои иқтисодӣ.

- а) Ҳимояи ҳуқуқи занон ва духтарон ва хотима додан ба зӯрварӣ нисбати онҳо.
- б) Таъмин намудани иштироки ғаёли занон дар тамоми соҳаҳои ҳаёти иқтисодӣ, сиёсӣ, шахрвандӣ, иҷтимоӣ ва фарҳангӣ, ҳамчун шарикӣ баробарҳуқуқ дар қабул кардани қарорҳо аз ҷониби роҳбарон.
- в) Мустаҳкам кардани оила ва таъмин кардани бехатарии тарбияи ҳамаи аъзоёни оила дар муҳити муҳаббату рафоқат.

12. Ҳимояи ҳуқуқи ҳамаи одамон ба ҳаёт дар муҳити табиӣ ва иҷтимоие, ки эътибор, саломатии рӯҳӣ ва ҷисмонии онҳоро нигоҳ дошта, афзалияти халқҳои таҳҷой ва миллатҳои хурдро дар мадди аввал мегузорад.

- а) Решакан кардани поймолкунии ҳуқуқи инсон дар тамоми шаклаш: начот, ранги пӯст, чинс, тавачҷуи шахвонӣ, дин, миллат, ахлоқ ва иҷтимо.
- б) Ҳуқуқи халқи таҳҷоиро ба маънавиёт, дониш, замин ва захираҳо ва тарзи ҳаётии устувори онҳо хос ҳимоя намудан.
- в) Эҳтиром ва дастгирии ҷавонони ҷамоаи мо ва ба онҳо фароҳам овардани имкониятҳо, барои ба амал баровардани вазифаҳои худ ҷиҳати таъсиси ҷомеаи устувор.
- г) Ҳифз ва барқароркунии ҷойҳое, ки аҳамияти махсуси фарҳангӣ ва рӯҳӣ доранд.

IV. Демократия, осоиштагӣ ва даст кашидан аз зӯрварӣ.

13. Пурқуват кардани институтҳои демократӣ дар ҳама сатҳ, таъмини шаффофӣ ва тобеъияти идоравӣ, аз он ҷумла иштирок дар қабули қарор ва адолати судӣ.

- а) Ҳимояи ҳуқуқи ҳар як инсон барои сари вақт гирифтани ахборот оиди вазъи экологӣ инчунин дар бораи нақшаҳо ва намудҳои дигари ғаёлит, ки бевосита ба манфиати ӯ мебошанд.
- б) Дастгирии ҷамияти шахрвандӣ дар сатҳи маҳаллӣ, минтақавӣ ва глобалӣ ва ҳамкориҳои тарафҳои манфиатдор барои иштирок дар ҷараёни қабул намудани қарорҳо.
- в) Ҳимояи ҳуқуқи миллати маҳаллӣ барои ҳамкориҳои озод, байён кардани фикр, маҷлисҳои осоишта муттаҳидшавӣ инчунин баёни озодонаи норозигӣ.
- г) Муқаррар намудани самаранок ва саривақт дастрас будан ба муорифаҳои судӣ ва маъмурӣ, истифодабарии муҳофизати судӣ ва барқарор намудани зарари ба муҳити атроф расондашуда, ё таҳдиди ин гунна зарарҳо.
- д) Решакан кардани порахури дар тамоми сохторҳои расмӣ ва шахсӣ.
- е) Ҷамоаи маҳаллиро мустаҳкам кардан, ба онҳо имкон додан барои ғамхорӣ ба муҳити зист ва оиди вазифаҳои ҳифзи муҳит мурочиат намудан дар сатҳи Ҳукумат.

14. Ба таълими расмӣ ва омӯзиши тадриҷӣ дохил намудани дониш, арзиш, малакаҳои, ки барои тарзи ҳаёти устувор лозиманд.

- а) Барои ҳама хусусан ба ҷавонон ва кӯдакон имконият фароҳам овардан барои гирифтани маълумоте, ки ҳамкориҳои ғаёлонаи онҳоро дар рушди устувор таъмин мекунад.

б) Саҳми дастовардҳои санъат, адабиёт ва илмро дар таълим барои рушди устувор ҳавасманд намудан.

в) Аҳамияти ахбори умумро дар омӯзиши масъалаҳои экологӣ ва иҷтимоӣ тақвият бахшидан.

г) Муҳим будани таълими ахлоқӣ ва маънавиётро барои муваффақ шудан ба тарзи ҳаёти устувор эътироф намудан.

15. Муносибати бошафқат ба ҳамаи организмҳои зинда.

а) Роҳ надодан ба бераҳмӣ нисбати ҳайвонҳои хонагӣ ва онҳоро аз қулфат ҳифз намудан.

б) Эммин доштани ҳайвоноти ваҳшӣ аз шикор, доштан бо қапқон ё ки моҳидорӣ, ки сабаби қулфат ва азобӣ тӯлонии онҳо мегардад.

в) Ба қадри имкон худдорӣ намудан ва пешгирии ҳаракатҳои нобудсозии ҳайвонҳое, ки мансуб ба шикор нестанд.

16. Ташаккулёбии маданияти пурбардоштӣ, ғайризӯроварӣ ва осоиштагӣ.

а) Ҳавасмандкунӣ ва дастгирии, ҳамдигарфаҳмӣ, яқдилӣ ва ҳамкориҳои байни ҳамаи халқҳои дохили як давлат ва байни давлатҳо.

б) Истифодаи ҳаматарафаи пешгирӣ кардани мочароҳо тариқи ҳамкориҳо ҳамчун усули ҳалли осоиштаги мочароҳои экологӣ ва дигар масъалаҳои баҳсталаб.

в) Ғайри миллӣ гардонидани системаҳои бехатарии Миллӣ бидуни фитнаангезӣ, истифодаи таҷҳизоти ҳарбӣ бо мақсади осоишта, аз ҷумла барои барқароркунии муҳити зист.

г) Нест кардани яроқи ядрой, биологӣ, кимиёвӣ ва дигар намуди яроқҳои қатли ом.

д) Кафолат бар он, ки истифодаи фазои мадори назди замин ва кайҳон ба ҳифзи муҳити зист ва осоиштагӣ нигаронида шавад.

е) Дарки ягонагии оламе, ки ба муносибати дурусти одамон, эҳтиёҷ дорад.

Роҳ ба сӯи пеш.

Кисмат ва таъинотҳои умумии таърих аз пештара дида Моро ба зарурияти кофтукоби муносибатҳои нав ҳидоят мекунад. Чунин навғониҳоро ба мо принципҳои Эълумияи Замин ваъда медиҳанд. Барои амалӣ шудани онҳо ба мо лозим меояд, ки дарқ ва паҳн намудани арзиш ва ғояҳои эълумияро ба ўҳдаи худ гирем.

Ин аз мо тағйир додани тафаккур ва қалбро тақозо мекунад. Ин ҳиссиёти нави глобалии баҳам вобаста ва масъулияти умумиро талаб мекунад. Мо бояд эҷодкорона Консепсияи тарзи ҳаёти устуворро дар сатҳи маҳдуд, миллӣ, минтақавӣ ва глобалӣ инкишоф диҳем. Фарҳанги гуногуншаклиро ба мероси бебаҳо аст ва фарҳангҳои гуногун роҳи амалӣ гардонидани худро пайдо хоҳанд кард. Мо бояд муколамаи глобалиро, ки ташаббускори он Эълумияи Замин мебошад васеъ гардонем ва дар ҷустуҷӯи ҳақиқат ва ростӣ аз якдигар бисёр чизҳоро омӯзем.

Дар ҳаёт аксар вақт нисбати афзалияти ин ё он арзишҳои муҳим баҳсу талашҳои зиёд мешаванд. Ин маънои онро дорад, ки интиҳоби дурусти арзишҳо хеле мураккаб аст. Вале мо бояд байни гуногуншаклӣ ва ягонагӣ, озодӣ ва беҳбудии ҷамъият, мақсадҳои кӯтоҳ ва нақшаҳои дарозмӯҳлат мувофиқат пайдо кунем. Ҳар як одам, оила ва ташкилот вазифаи муҳими худро доранд. Санъат, илм, дин, донишгоҳҳои таълимӣ, вазоити ахбори умум, аҳли тичорат, ташкилотҳои ғайридавлатӣ ва ҳукумат - ҳамашон ба идоракунии созандагӣ даъват шудаанд. Барои роҳбарии самарабахш, ҳамкори бо ҳукумат, ҷамъияти шахрвандӣ ва намояндагони тичорат лозим аст.

Барои ташаккули ҷамъоии устувори глобалӣ халқҳои ҷаҳон бояд, ўҳдадорӣҳои хешро дар муносибат ба СММ ва дигар қарордодҳои байналмилалӣ барқарор карда иҷрои амалии, принципҳои Эълумияи Заминро дар ҳамбастагӣ бо санадҳои меъёриву ҳуқуқи байналмилалӣ оиди экология ва инкишоф дастгирӣ намоянд.

Бигузор давраи мо ҳамчун давраи иззату эҳтироми бепоён дар назди ҳаёт, қарорҳои қатъии нигоҳдошти имкониятҳои тақомулоти замин, суратбахшии муборизаҳо барои адолату осоиштагӣ ва тантанай ҳаёт дар хотири одамон боқӣ монад.

Иловаи В: Луғати истилоҳҳои асосӣ

Рушди устувор: Эҳтиёҷоти насли имрӯзаро бидуни хатарнокӣ барои эҳтиёҷоти насли оянда таъмин менамояд.

Тарзи Ҳаёти Устувор: Тавассути он Экологияи инсон ва муҳити зист, бо ёрии технологияи мувофиқ, ҳамкориҳои системаҳои иқтисодӣ ва ихтироъкорӣ одамони алоҳида дар мувофиқа амал мекунад. Ин роҳе аст, ки ҳар шахс онро бо хусусиятҳои ҳисси масъулияти шахсӣ, боварӣ бо қудрати худ, ба дигарон хизмат кардан ва роҳи ҳаёти оқилона интихоб мекунад.

Даҳаи СММ оиди таълим барои рушди устувор.(2005-2014). Мақсад гузоштан дар назди худ ҷиҳати тадқиқи Консепсияи омӯзиш барои рушди устувор дар ҳолати воқеӣ ва истифодаи баҳамалоқамандии принсипҳои рушди устуворро дар ҳолатҳои гуногуни таълимӣ. Даҳаи омӯзиш барои рушди устувор декабри соли 2002 аз тарафи СММ қабул карда шудааст. ЮНЕСКО бошад, ташкилоти масъул барои амалӣ шудани ин даҳа мебошад.

Таълим барои Рушди Устувор: Барои инкишофи дониш, малака, ҷаҳонбинӣ ва арзишҳои, ки одамони синну соли гуногунро ҷиҳати масъул будан барои тарақиёти устувори оянда ва хушбахтию қаноатмандӣ рӯҳбаланд мекунанд, кӯшиш менамояд.

Арзишҳо: Дар маҷмӯъ, ин нуқтае мебошад, ки фардҳоро ба қабул намудани қарори муайян ҳидоят мекунад. Фарҳанг, оила, дин ва давр - ҳама ба арзишҳои инсон новобаста таъсир мерасонанд. Мисоли арзишҳо: адолат, баробарӣ, эҳтиром.

Принсипҳо: Онҳо дар асоси таъсири арзишҳо тавлид шуда, меъёрҳои ахлоқиро ба вуҷуд меоранд. Одамон баъзан арзишҳо ва принсипҳоро монанд мекунанд.

Эълумияи Замин: Ин иҷдороте мебошад, ки принсипҳои асосии сохтмони ҷомеаи боадолат, тарақиёфтаистодаи устувор ва глобалии ҷаҳониро дар асри XXI муттаҳид месозад. Эълумия бар он кӯшиш менамояд, ки дар қалби одамон ҳиссиёти нави ҳамдигарфаҳмӣ ва масъулияти умумиро барои бехбудии инсоният ва тамоми ҷомеаи зинда бедор намояд. Он баёни умед ва даъватҳо барои ҳамкориҳои глобалӣ дар таърихи башар мебошад.

Сарчашмаҳо: Ин луғат бо ёрии сарчашмаҳои зерин тартиб дода шудааст: веб-сайти ЮНЕСКО, веб-сайти Ways of Wisdom, маълумотномаи Эълумияи Замин, маводҳои таълимии Эълумияи Замин, ки барои кор дар Коста-Рико тайёр шудаанд.

Иловаи С: Саволҳое, ки аз ҳама бештар вомехӯранд

Чи тавр ман метавонам дар Даҳаи СММ оиди Маориф барои Рушди Устувор иштирок кунам?

Эълومияи Замин яке аз воситаҳои муҳими таълимии Даҳа, ки соли 2005 оғоз ёфта буд эътироф шудааст. Бо ин сабаб тамоми давлатҳои аъзои СММ бояд масъулияти пешбурд ва паҳнкунии таълимро, барои рушди устувор ба души худ гиранд. Аммо аскарӣ ҳукуматҳо то ҳол барномаҳои таълимро оиди рушди устувор дар барномаҳои таълими умумии худ барои даҳаи наздик пекаш накардаанд. Дастури мазкур барои муаллимони чихати амалӣ сохтани ин барнома қадамҳои аввалро пешниҳод намуда, инчунин дар оянда интиҳоб кардани маводҳоро, барои бештар тайёр кардани муаллимони рӯҳбаландӣ ба вучуд меорад.

Вазорати маорифи мамлакати Шумо ва кумитаи миллии ЮНЕСКО-ро лозим меояд, ки дар тайёр намудани тафсири васеи китоби дарсии Миллӣ бо имкониятҳои гузаронидани семинарҳои баланд бардоштани сатҳи таҳассуси муаллимони барои дар амал татбиқ шудани ин барнома чораҳои амалӣ андешанд.

Бо омузгороне, ки бо Эълумияи Замин кор мекунанд, чӣ тавр бояд алоқа кард?

Котиботи Байналмилалӣ Эълумияи Замин шабакаи ғайрирасмӣ омузгоронро ташкил кард, ки ба кори Эълумияи Замин машғул аст. Вазифаи асосии ин шабака ба инкишофи фаъолият, мақсад ва принципҳои Эълумияи Замин равона шудааст. Кори ин шабака бо почтаи электронӣ амалӣ мешавад. Барои он ки Шумо ҳам як қисмати ин шабака гардед ба мо дархост фиристед: info@earthcharter.org

Ба фаъолияти барномаи таълимии Эълумияи Замин чӣ тавр бояд хиссагузор шуд?

Агар Шумо алақай тачрибаи истифодаи Эълумияи Заминро дар фаолияти омузгорӣ худ дошта бошед, тачрибаи Шумо барои дигар муаллимони лозим мешавад. Барои он ки Шумо аз кори худ ба воситаи сайти Эълумияи Замин ба омузгорони дигар, оиди захираҳои омузгори маълумот диҳед, Шумо метавонед матни барномаи таълимии истифода кардаатонро дар почтаи электронӣ ҷой диҳед (конспекти дарсҳо, омузиши машқҳо, масъалаҳо, хониш). Хоҳиш мекунем тачрибаи худро пурра бо таври зайл кушода диҳед:

- Кадом натиҷаҳоро аз ин машқҳо Шумо интизоред;
- Ба кадом фаъолиятҳо донишҷӯён ҷалб шудаанд;
- Тарикаҳои хоси истифодаи Эълумияи замин

Ин навиштаҷоти худро ба суроғаи электронии мо ирсол диҳед: info@earthcharter.org

Оё вазифаи асосии Эълумияи Замин аз ҳифзи муҳити зист иборат аст?

Ҷои маҳсусро дар Эълумияи Замин масъалаи ҳифзи муҳити зист ишғол мекунад. Лекин ахлоқи дохилии ин ҳуҷҷат, мафҳумҳои ҳифзи муҳити зист,

хукуки инсон, инкишофи баробари одам ва сулхро дар бар гирифта, онхоро баҳамалоқаманд ва тақсимнопазир мешуморад.

Эълومияи Замин барои ҳалли ин масъалаҳо муносибатҳои навро пешниҳод мекунад. Дар натиҷа, консепсияи нави ҷамияти устувори тарақикардаистода ва рушди устувор пайдо мешавад.

Таърихи ба вучуд омадани Эълумияи Замин чӣ тавр аст?

Соли 1987 Комиссияи Байналмилалӣ СММ оиди Мухити Зист ва Рушд барои таъсис додани ҳучҷати наве, ки принципҳои асосии рушди устуворро дар бар гирифта бошад даъват намуд. Таҳияи Эълумияи Замин дар ҷараёни Саммити Замин, ки соли 1992 дар Рио-де-Жанейро баргузор гардид, ба охир нарасид. Соли 1994 Морис Стронг котиби генералии Саммити Замин ва раиси Шӯрои Замин бо ҳамроҳии Михаил Горбачёв, президенти байналмиллалӣ салиби сабз, Ташабуси Эълумияи Заминро бо ёрии ҳукумати Голландия аз нав ҷоннок намудаанд. Соли 1997 Комиссияи Эълумияи Замин барои роҳбарии умумии лоиҳа ва котиботи Эълумияи Замин дар назди Шӯрои Замин дар Коста-Рике ташкил карда шуд.

Арзиши ахлоқии Эълумияи Замин аз кадом сарчашмаҳо замина мегиранд?

Дар қатори ҳулоса ва пешниҳодҳои аз тамоми олам дар давоми муҳокимаҳои тӯли 10 солаи лоиҳаҳои 1 ва 2-юми матни Эълумияи Замин ба мо расида ба он бештар ақида ва дастовардҳои илмӣ имрӯза, ҳукуки байналмилалӣ, хирадмандии анъанаҳои динӣ ва фалсафии олам, мурочиатнома ва ҳисоботи конференсияи 7-уми СММ соли 1990 барпошуда ва як қатор дигар изҳорот ва шартномаҳои ғайридавлатӣ 30 соли охир қабулшуда, ҳамчун таҷрибаи пешоҳанги сохтмони ҷамоаи инкишофёфтаистодаи устувор таъсири ҳудро расонидаанд.

Вазифаи лоиҳаи байналмиллалӣ Эълумияи Замин дар чист?

Зинаи нави Ташабус аз шиносони расмӣ Эълумияи Замин дар Қасри Сулҳ дар Гаага 29 июни соли 2000 оғоз ёфт. Мақсади ин Ташабус аз сохтани таҳкурсии ахлоқии боэътимод барои ҷамоаи глобалии ташакулёфтаистода ва сохтмони олами тарақикардаистодаи устувор дар асосҳои эҳтиром ба табиат, ҳукуки умумиинсонӣ, иқтисодёти боадолат ва маданияти ҷаҳонӣ иборат аст.

Мақсади Лоиҳаи Эълумияи Замин дар чист?

- Ҳавасмандгардонӣ ҷиҳати паҳнкунӣ ва истифодаи Эълумияи Замин дар ҷамияти шаҳрвандӣ, тичорат ва сатҳи давлат.
- Дастгирӣ ва ҳавасмандкунии истифодаи Эълумияи Замин дар маориф.
- Кӯшишҳо барои расман ба имзо расонидани Эълумияи Замин дар СММ.

Эзоҳи хотимаӣ

1. Котиботи байналмиллалии Эълomiaи Замин дар шаҳрчаи данишчӯёни Донишгоҳи Сулҳи назди СММ дар шаҳри Сан Хосеи Коста-Рико ҷойгир аст. Вазифаи Котибот аз ҳамоҳангсозии кӯшишҳои умумӣ барои пешбурд ва амалӣ гардонидани мақсадҳои лоиҳаи Эълomiaи Замин иборат аст. Котибот инчунин кори шабакаи васеъи тарғибот ва паҳнгардонии ақидаҳои Эълomiaи Замин, истифодаи он дар маориф ва дастгирии сиёсии онро ҷиҳати ҳамчун бунёди ахлоқӣ дар идоракунии глобалӣ истифода намудан танзим медиҳад. Ба ғайр аз ин Котибот дар дастгирии веб-сайт бо се забон ва наشري ҳармоҳаи навигариҳо дар низоми online ҷавобӯй аст. Котибот инчунин бо мукотибаи беруна ва ташкил намудани ҷорабиниҳои байналмилалӣ машғул аст.
2. Ин Форуми электронӣ декабри соли 2003 гузаронида шуда, натиҷаҳои он дар «Синтез II», веб-сайти Эълomiaи Замин бо ишораи «Омӯзиши фалсафа» нашр шудааст. Маводҳои форумро метавонед, аз низоми online дида бароед ва ба суроғаи зерин муроҷиат намоед: <http://www.earthcharter.org/edu2003/>
3. Мундариҷаи мухтасари Форуми якуми таълимӣ «Synthesis Report» дар сайти Эълomiaи Замин: <http://www.earthcharter.org/innerpg.cfm?id-page=29>, дастрас аст.
4. Онро метавонед, дар экрани рекламаӣ ҳангоми кори Саммити Умумиҷаҳонӣ оид ба Рушди Устувор 2002, ки дар Йоханнесбург барпо шуда буд, дида бароед.
5. Аз маълумотномаи Эълomiaи Замин, ки Котиботи Байналмиллалии Эълomiaи Замин соли 2000 ба ҷоп расонидааст, гирифта шудааст.
6. Аз матни кӯтоҳи Форуми 1-уми омӯзишӣ дар низоми Online «Синтез», ки моҳи август – сентябри соли 2001 гузаронида шудааст истифода баред.
7. Ҷор принсипи аввали Эълomiaи Заминро, ки Элисон Стил ва Луиза Ербахер, Кумитаи Эълomiaи Замини штати Куинсленд Австралия бо иштироки талабагони мактаби ибтидоии Ст. Энтони гирд оварда шудаанд.
8. МакКьюэн Розалин. 2002. Дастури методӣ «Маориф барои рушди устувор» www.esdtoolkit.org
9. Нақшаҳои пешниҳодшуда ҳамчун илова барои васеъ намудани маводҳои методи «Curriculum Stilulus Materials», ки аз тарафи Др. Брендан Мэки, Донишгоҳи Милли Австралия, Раиси Кумитаи Машваратӣ оиди омӯзиши Ташаббуси Эълomiaи Замин таҳия шудааст, пешниҳод мешавад.

**Оиди истифодабарии Эъломияи Замин
дар маориф**

Шарҳи кӯтоҳи Дастур ва Принсипҳо

Нашри умуми

Душанбе - 2007